

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav etnologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Josefína Hejzlarová

KŘESŤANSTVÍ VE VIETNAMU A JEHO ROLE V KONKRÉTNÍCH
SPOLEČENSKÝCH OBLASTECH

The Christianity in Vietnam and its Role in Specific Social Fields

Praha 2013

Vedoucí práce: PhDr. Jan Pargač, CSc.

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla vřele poděkovat vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Janu Pargačovi, CSc. za velmi cenné připomínky, odborné rady a čas, který mé práci věnoval.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. dubna 2013

.....

I. Abstrakt

Tato práce se zabývá úlohou a působením křesťanství v konkrétních společenských oblastech v období od příchodu křesťanství na vietnamské území až po současnost. Práce nejprve nabízí historii a milníky šíření křesťanství v této zemi. Dále rozebírá dějinné souvislosti a události, které tvořily historický rámec období pronikání křesťanství a působení misionářů. Po tomto historickém exkursu následuje analýza změn v konkrétních oblastech společnosti, které byly vyvolány pronikáním a šířením křesťanství ve Vietnamu. Těmito oblastmi jsou politická sféra, kultura a praktický i duchovní život obyvatel.

II. Klíčová slova

Křesťanství, křesťanské misie, Vietnam, kultura, politika, vietnamská společnost, křesťanská rodina, náboženství

III. Cíle diplomové práce

- 1) Analyzovat postavení, které získalo křesťanství ve Vietnamu
- 2) Určit a analyzovat roli křesťanství v určitých společenských oblastech
- 3) Sestavit historickou analýzu šíření křesťanství ve Vietnamu

IV. Význam tématu

Křesťanství bylo přineseno na území Vietnamu v první polovině 16. století a nabídlo tamějšímu obyvatelstvu nejen nový duchovní rozměr, ale také západní myšlení a kulturu. Na vietnamském území ale byla již vyznávána buddhistická víra, konfucianismus, taoismus a lidové kultury.

Analýza promítnutí křesťanství do společenských oblastí je zdrojem informací pro vyhodnocení míry úspěšnosti a vlivu křesťanství ve Vietnamu.

V. Otázky výzkumu

- 1) Jaký byl vývoj křesťanství od příchodu na vietnamské území až po současnost? Jaké aspekty ztěžovaly nebo usnadňovaly práci misionářů? Uvedení a charakteristika nejvýznamnějších misí včetně představení význačných misionářů různých misijních řádů. Popis událostí určujících charakter vztahů mezi Západem a Vietnamem.
- 2) Jaká byla konkrétní role křesťanství v různých společenských oblastech? Proč se křesťanství snažilo tyto oblasti ovlivnit? Jak silný byl vliv křesťanství v těchto oblastech

v porovnání s vlivem tradičních vietnamských náboženství? Popis a analýza role křesťanství v:

- vietnamské politické sféře v průběhu celých dějin, kdy bylo přítomno křesťanství
- konkrétních oblastech vietnamské kultury
- společnosti

VI. Metody výzkumu

Pro obě oblasti výzkumu byly použity tyto metody zkoumání:

- nalezení dostupných vietnamských, anglických a českých informačních pramenů
- ověřování pravdivosti údajů srovnáním několika zdrojů
- vystavení rámce pro celou práci
- zpracování jednotlivých zdrojů vztahujících se k tomuto tématu a zhodnocení vzájemných souvislostí
- vyvození závěrů

VII. Závěry práce

1) Vyhodnocení postavení, které získalo křesťanství ve Vietnamu:

Křesťanství po překonání všech překážek nakonec dosáhlo v rámci vietnamské společnosti velmi dobrého postavení. Dokládá to nejen množství oblastí, do kterých tak mohlo křesťanství zasáhnout, ale také např. počet věřících. Aspekty, které křesťanství pomohly tuto pozici získat, byly z počátku zájem o obchodování se Západem a působení misionářů, kteří šířili nejen víru, ale i cenné vědecké poznatky. Později nastolení francouzské okupace a režim Ngô Đình Diệma. A naposledy to jsou sami vietnamští křesťané, kteří se o dobrou pozici křesťanství zasazují v současnosti.

2) Vyhodnocení role křesťanství v různých společenských oblastech:

Co se týká politiky, kultury a společnosti, snažilo se křesťanství v těchto oblastech získat co největší vliv, aby jej mohlo následně využít ve svůj vlastní prospěch při šíření křesťanství a k vybudování dobrého postavení. Role křesťanství byla založena na pozici nositele západní kultury, vědomostí, nových společenských hodnot a pravidel a nové víry. Úkolem křesťanských misíí pak bylo integrovat tyto prvky do co nejvíce oblastí. Křesťanství se tak stalo přínosným pro rozvoj daných oblastí, ale zároveň v nich potlačovalo zavedené kulturní a náboženské tradice Vietnamu.

I. Abstract

This thesis examines the role and effects of Christianity in specific social areas in the period from the arrival of Christianity on the territory of Vietnam to the present time. First the historical overview of the spread of Christianity in this country is provided. There is also analyzed historical context and events that formed historical framework of the penetration of Christianity and missionary activity. This historical overview is followed by the analysis of changes in specific social areas which were caused by the penetration and spread of Christianity in Vietnam. These areas are the political sphere, culture and practical and spiritual life.

II. Keywords

Christianity, Christian mission, Vietnam, culture, politics, Vietnamese society, Christian family, religion

III. Statement of proposes

- 1) To analyse the position which Christianity has acquired in Vietnam
- 2) To identify and analyse the role of Christianity in specific social fields
- 3) To create the historical analysis of the spread of Christianity in Vietnam

IV. Background and reason for current study

Christianity was first introduced to Vietnam in the first half of the 16th century and became the source not only of a new spiritual dimension, but also of Western thought and culture for local society. In Vietnam there was already a professed Buddhist faith as well as Confucian, Taoist and folk cults.

The analysis of the reflection of Christianity in the social fields provides us with an opportunity to assess the level of success and influence of Christianity in Vietnam.

V. Research questions

- 1) What has been the development of Christianity in Vietnam since its arrival to the present day? Which aspects made the activities of missionaries harder or easier? Introduction and characteristics of the most important missions including the presentation of outstanding missionaries of various missionary orders. Description of events determining the nature of relations between the West and Vietnam.
- 2) What was the role of Christianity in specific social fields? Why did Christianity seek to influence these fields? How strong was the influence of Christianity in these fields

compared with the influence of traditional Vietnamese religions? The description and analysis of the role of the Christianity in:

- Vietnamese political sphere throughout the period of the presence of Christianity in Vietnam
- Specific fields of Vietnamese culture
- Society

VI. Research method and procedure

For both research areas, the following research method and procedure were used:

- securing available Vietnamese, English and Czech and other resources of information
- researching information
- drafting the outline for this analysis
- evaluating sources pertaining to this topic and compiling the context
- finding of the thesis

VII. Thesis Findings

1) Thesis Findings concerning the position acquired by Christianity in Vietnam:

After overcoming all obstacles, Christianity finally achieved a significant position in Vietnamese society. This can be proved not only by a number of areas affected by Christianity, but also by the number of believers. The aspects that helped to gain this position for Christianity were: interest in trading with the West and missionaries who spread faith and valuable scientific knowledge; subsequently, the establishment of French occupation and the Ngô Đình Diệm regime. Finally, the Vietnamese Christians themselves who are the ones engaged in efforts to maintain a good position for Christianity.

2) Thesis Findings concerning the role of Christianity in specific social fields:

Christianity aimed to make the biggest impact on the politics, culture and society so that it could be used for its own benefit in spreading Christianity and building a good position. The role of Christianity was based on the position of the bearer of Western culture, knowledge, new social values and rules, and new faith. The task of the Christian mission was then to integrate these elements into as many areas as possible. Christianity has thus become beneficial for the development of these areas, but at the same time it threatened the established cultural and religious traditions of Vietnam.

OBSAH

1. ÚVOD.....	10
2. NÁHLED DO HISTORIE KŘESŤANSTVÍ NA ÚZEMÍ VIETNAMU.....	13
2.1 Počátky a vývoj křesťanství ve Vietnamu do konce 18. století a úskalí první misijní činnosti	13
2.1.1 Misie ve středním Vietnamu	15
2.1.2 Misie v jižním Vietnamu	17
2.1.3 Francouzské misie.....	21
2.2 Rozšíření křesťanství za vlády dynastie Nguyễn - před nástupem a během francouzské koloniální nadvlády.....	23
3. PROMÍTNUTÍ KŘESŤANSTVÍ DO POLITIKY ZEMĚ	26
3.1 Role křesťanství v politické sféře	26
3.1.1 Na císařském dvoře.....	27
3.1.2 Při nástupu francouzské koloniální nadvlády	29
3.1.3 Při rozdělení země	32
3.1.4 V současné politice a ekonomice země	36
4. PROMÍTNUTÍ KŘESŤANSTVÍ DO VIETNAMSKÉ KULTURY	39
4.1 Křesťanství jako nositel západního myšlení a kultury	39
4.2 Písemnictví.....	41
4.2.1 Latinizované vietnamské písmo.....	41
4.2.2 Literatura.....	46
4.3 Vzdělávání.....	49
4.4 Výtvarné umění.....	51
4.4.1 Architektura a dekorativní umění	51
4.4.2 Sochařství.....	55
5. VLIV KŘESŤANSTVÍ NA SPOLEČNOST	57
5.1 Křesťanství v životě Vietnamců – střet asijského a evropského kulturního vzorce ..	57
5.1.1 Křesťanství jako element zasahující do tradičních společnosti – problém s rituály	58
5.1.2 Zavržení kultů tradiční víry a integrace křesťanských rituálů a obřadů	61
5.2 Promítnutí křesťanství do společenské organizace	65
6. ZÁVĚR.....	70
7. BIBLIOGRAFIE	73
8. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	77

Seznam zkratek

KS - Komunistická strana

Mons. – Monsignore, zde biskub popř. arcibiskup

LM - Linh mục – páter, kněz (titul před jménem)

TS – Tiến sĩ – Dr. (titul před jménem)

1. ÚVOD

Křesťanství bylo na vietnamské území přineseno v první polovině 16. století a systematické misie byly zakládány na počátku 17. století, křesťanství je tedy ve Vietnamu přítomno již téměř 5 století. Nebylo však prvním náboženstvím, které bylo jeho obyvatelům představeno. Vedle udržování tradičních kultů byl ve Vietnamu již vyznáván také buddhismus, konfucianismus a taoismus. Ale navzdory jejich silnému zakořenění v celé vietnamské společnosti, podařilo se i křesťanství získat ve společnosti určitý vliv. Analýza role křesťanství spočívá nejprve v rozuzlení a pochopení vzájemných střetů všech přítomných náboženských směrů. Dalším důležitým krokem je vytvoření přehledu šíření křesťanství v průběhu celé historie jeho existence na vietnamském území a k tomu zdůraznění důležitých politických změn, neboť osud křesťanství ve Vietnamu byl těsně spojen právě s politickými převraty. Tento přehled následně napomůže k identifikaci historických období příznivě nakloněných k šíření anebo naopak potlačujících šíření křesťanské víry. Další částí analýzy je určení oblastí, do kterých se křesťanství nejvíce promítlo. Tomuto přehledu je věnována druhá kapitola této práce.

Následující třetí kapitola diplomové práce má za cíl zhodnotit roli křesťanství v politice Vietnamu od počátku jeho příchodu až po současnost. Jsou zde uvedeny cíle, které křesťanství sledovalo při ovlivňování vietnamské politiky. Dále je v této kapitole podán přehled konkrétních okolností a nástrojů, které byly křesťanstvím využity k zasahování do politické sféry a proveden rozbor činnosti misionářů, jež měly vliv na politiku země. Součástí kapitoly je samozřejmě i analýza ukazující, zda byly výsledky, jež křesťanství dosáhlo ve vietnamské politice trvalejšího nebo krátkodobého rázu.

Předmětem čtvrté kapitoly je vliv křesťanství na vietnamskou kulturu. Jedná se o výčet oblastí kultury, ve kterých se postupem času projevil vliv křesťanství zcela nejvíce. Jednotlivé podkapitoly mají za cíl popsat a vyhodnotit konkrétní projevy křesťanství v těchto oblastech a samozřejmě také určit, zda role křesťanství ve vietnamské kultuře byla významná a zanechala spíše pozitivní nebo negativní stopu. Důležitou součástí jednotlivých podkapitol je také vyzdvížení činnosti jednotlivých misionářů pro obohacení konkrétní oblasti vietnamské kultury a vedle toho i uvedení, jak byla tato činnost přijata místním obyvatelstvem. V této

kapitole nechybí také objasnění důležitosti propojení křesťanství s kulturou v nově evangelizované zemi.

Poslední pátá kapitola je věnována roli křesťanství ve společnosti. Nejprve se zaměřuji na to, jak byla přijetím křesťanství, jeho hodnot a zákazů ovlivněna společnost vyznávající do té doby již zakořeněné lidové kulty a místní náboženství. Dále se věnuji sporu o rituály a jeho dopadu na přístup Vietnamců ke křesťanské víře. V další části kapitoly analyzuji snahu křesťanských představitelů vnést do náboženského života vietnamské společnosti nové svátky a nový přístup k již zavedeným tradičním svátkům. Důležitou součástí této kapitoly je také rozbor role křesťanství v životě vietnamské rodiny.

V práci jsem čerpala z vietnamských, anglických a českých pramenů – knih a současně z odborných článků a z internetových zdrojů, které se věnují jednotlivým aspektům křesťanství – dějinám křesťanství na vietnamském území, projevům křesťanské víry v různých oblastech, postavení křesťanství ve Vietnamu v současnosti i v historii, vztahu mezi křesťanskou vírou a jinými náboženstvími aj. Při hledání materiálů pro diplomovou práci jsem nenarazila na žádnou publikaci, která by se věnovala přesně dané problematice, proto jsem využila pramenů, které se zabývají jednotlivými tématy. Pro potřeby zpracování zadaného tématu existuje dostatek pramenů především ve vietnamštině, dále hloubkové studie k úzké problematice křesťanství ve Vietnamu psané anglicky, českých pramenů není mnoho a omezují se spíše na uvedení povrchních informací o tomto tématu. Pro tuto práci jsem zvolila jako výchozí vietnamské prameny a zjištěné údaje jsem ověřovala v anglicky psaných materiálech.

Nejvýznamnějšími prameny pro mou práci, především pro kapitolu zpracovávající historii křesťanství a přínos křesťanství v kultuře, byly dva díly knihy od LM. Nguyễn Hồnga *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663)* (Historie misií ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663) a *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển II.* (Historie misií ve Vietnamu, část II.). Tyto knihy podávají ucelený obraz vývoje křesťanství na vietnamském území vytvořený autorem na základě analýzy originálních záznamů a knih misionářů působících ve Vietnamu. Na rozdíl od některých jiných vietnamských pramenů, které jsem musela pro zkreslenost údajů opustit, jsou knihy Nguyễn Hồnga zdrojem přesných informací, dat i dedukcí. Pro kapitolu o vztahu mezi křesťanskou

vírou a vietnamskou politikou mi posloužila jako cenný zdroj informací kniha od Nguyễn Quang Hùng *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883* (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883), která se i přes uvedený název zabývá daleko delším historickým úsekem. Vedle této knihy jsem informace čerpala mimo jiné také z odborných článků *National Renovation Campaigns in Vietnam* od profesora politických věd Johna C. Donnella a *The Place of Religion in Vietnam Today* od profesora komparativní religionistiky Bruce Matthewse. Podkladem pro téma promítnutí křesťanství do kultury mi vedle knihy Nguyễn Hồnga byla studie TS. Đỗ Lan Hiền zařazená v knize *Relations between Religions and Cultures in Southeast Asia*. Pro zpracování poslední kapitoly na téma promítnutí křesťanství do vietnamské společnosti jsem použila informací především ze dvou pramenů *Nghi lễ và lối sống công giáo trong văn hóa Việt Nam* (Obřady a křesťanský styl života ve vietnamské kultuře) a *Nếp sống đạo của người công giáo Việt Nam* (Životní styl vietnamských katolíků).

Vedle zmíněných pramenů jsem také využila řadu článků, knih a internetových zdrojů za účelem získání všeobecného přehledu k danému tématu. Pro tento účel mi posloužila např. kniha Samuela H. Moffetta *A History of Christianity in Asia: 1500 – 1900*. Všechny tyto prameny jsou zaneseny do seznamu užitých bibliografie. Důležitým krokem bylo dále provedení analýzy uvedených zdrojů a jejich vzájemné srovnání. Do diplomové práce jsem zařadila informace, které jsem si ověřila na základě výskytu v několika zdrojích. Některé informace jsou uvedeny i na základě mých osobních poznatků získaných při pravidelném setkávání s křesťanskou komunitou ve Vietnamu.

Všechna vietnamská slova jsou v celé práci zapsána běžnou formou zápisu vietnamštiny tj. spolu s diakritickými znaménky. Vzhledem k tomu, že příjmení autorů většiny použitých vietnamských pramenů je Nguyễn je pro přehlednost poznámek pod čarou nezbytné, aby nebyly potlačeny názvy knih a byly uvedeny hned za jménem.

2. NÁHLED DO HISTORIE KŘESŤANSTVÍ NA ÚZEMÍ VIETNAMU

Cílem této kapitoly je sestavení přehledu historie křesťanství na území Vietnamu od jeho příchodu až po vznik francouzské kolonie a tím vytvořit výchozí podklad pro další hodnocení otázky: „Jaká byla a je role křesťanství v různých společenských oblastech ve Vietnamu.“

Obsahem první podkapitoly jsou počátky křesťanství ve Vietnamu a misijní práce s tím spjatá. Církevní řády a jejich misijní pracovníky čekala těžká práce, která se ne vždy setkala s vřelým přijetím místních autorit. Díky misionářům byly ale prostřednictvím křesťanství šířeny západní vědomosti a kultura, které přispěly například k rozvoji efektivního vzdělávacího systému nebo např. i k uvědomění si vlastní ojedinělé kultury, umění atd. Podrobnější znalost vývoje misijní činnosti je důležitá pro pozdější posouzení významnosti role křesťanství ve Vietnamu.

Vliv křesťanství se v různých historických dobách lišil v závislosti na rozsahu angažovanosti a především úspěšnosti západního světa ve Vietnamu. K těmto problematikám podávám v dalších podkapitolách přehled o počátcích křesťanství a o vývoji v době před a během koloniální nadvlády a zaměřuji se na konkrétní historické události, které určovaly charakter vztahů mezi Západem a Vietnamem. Těmito uvedenými fakty bylo ovlivňováno postavení křesťanství ve Vietnamu.

2.1 Počátky a vývoj křesťanství ve Vietnamu do konce 18. století a úskalí první misijní činnosti

První kontakty Vietnamu se západním světem se uskutečnily o mnoho dříve, než ve středověku dorazili k břehům Portugalci, podle nalezených mincí totiž dosáhli území Vietnamu již ve 2. století římsí obchodníci. Od raného středověku začaly přijíždět k břehům asijských zemí evropské lodě mimo jiné i s poselstvy pro císařský dvůr, zásluhu na navázání těchto styků mají především Italové Nicolas a Matteo Polo, kteří se v roce 1261 doplavili do

Číny.¹ Druhou výpravu na Dálný východ v letech 1275 – 1295 vedl již syn Nicolase Marco Polo, kterého jeho cesta zavedla i na území Čamské říše, tj. dnešního jižního Vietnamu a který popsal tuto říši ve svém cestopise Milion.² Mezi průkopníky cest do Asie patří vedle Marca Pola také Portugalec Vasco de Gama, který dosažením Indie přes Mys Dobré naděje roku 1498 položil základy pozdějšího dobývání Asie Portugalci.

Po objevitelských výpravách do Asie, které si kladly za cíl zmapovat oblast jihovýchodní Asie včetně Vietnamu a nalézt zde vhodné obchodní trhy, se začali ve Vietnamu na počátku 16. století objevovat mezi obchodníky a dobrodruhy také první jednotlivci, jež na toto území zavedlo poslání šířit křesťanství. Doklad o těchto šířitelích víry najdeme i ve vietnamských pramenech. Např. zcela první a nejcennější zmínka o misionářích je zaznamenána ve spisu Khâm Định Việt Sử thông giám cương mục (Vládcem nařízený soupis úplné historie Vietnamu), který vypovídá o Evropanovi jménem Y-Nê-Xu (Ignatio),³ který přijel do Vietnamu v době vlády panovníka Lê Trang Tôn a v letech 1532 – 1533 a kázal v dnešních provinciích Nam Định, Thái Bình a Ninh Bình.⁴ V jiných vietnamských pramenech se o stycích s Evropany v 16. století objevují pouze kusé informace, podle kterých v té době přijížděly do Vietnamu portugalské lodě za obchodem, a na těchto lodích se plavili také misionáři, kteří přijeli založit misie do oblasti jihovýchodní Asie.⁵ Víme však, že právě od počátku 16. století návštěvy Evropanů ve Vietnamu nabývaly stále větší pravidelnosti a četnosti. Což dokládají také prameny portugalské, ve kterých jsou zaznamenány mnohé výpravy Portugalců do Vietnamu z počátku 16. století. Jedni z nich byli např. v roce 1516 Fernão Perey d'Andrade, v roce 1524 Duarte Coelho, v roce 1535 Antonio de Faria aj.⁶

Příchod většího počtu misionářů na území Vietnamu je vázán teprve až na otevření prvních obchodních osad a misí ve významných asijských zemích Japonsku, Číně, Indii, Filipínách aj. Vybudování těchto osad v blízkosti Vietnamu v druhé polovině 16. století dalo

---

¹ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 10.

² Tamtéž, str. 15 a Hlavatá, Lucie; Ičo, Ján; Karlová, Petra a Mária Strašáková: *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 64.

³ TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nghi lễ và lối sống công giáo trong văn hóa Việt Nam (Obřady a křesťanský styl života ve vietnamské kultuře)*. Hà Nội: NXB khoa học xã hội, 2001, str. 14.

⁴ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 12.

⁵ Tamtéž, str. 13.

⁶ Tamtéž, str. 18.

možnost nejen obchodníkům ale i misionářům pravidelně navštěvovat Vietnam a navazovat zde první důležité kontakty.⁷ Smlouvou z Tordesillas podepsanou papežem Alexandrem VI. dne 7. června 1494 bylo přiručeno výhradní právo na dobývání nového světa a šíření křesťanství v Asii pouze Portugalcům, proto to byli právě většinou portugalští misionáři, kteří se podíleli na zakládání prvních misí ve Vietnamu a pod jejichž majoritním řízením byli formováni první vietnamští křesťané.

2.1.1 Misie ve středním Vietnamu

Pravděpodobně vůbec první misijní práce byla započata již v roce 1550 v jižní oblasti dnešního středního Vietnamu portugalskými misionáři z řádu dominikánů v čele s Gasparem de Santa Cruz.⁸ Kromě dominikánů se na misijní práci podíleli také portugalští a španělští františkáni a augustiniáni. Avšak tyto první misijní počiny nebyly organizované, neměly jasný program a následníky, kteří by v započatém konání pokračovali, proto výsledky jejich práce nebyly trvalého rázu. Jednalo se spíše o první vlaštovky, předvoj budoucích stálých misijních center.

První doložená soustavná misie byla založena ve středním Vietnamu a to díky změněné situaci v Japonsku v roce 1614. Japonský císař Daifusama (1598 – 1616), který byl původně nakloněn křesťanství, radikálně změnil své stanovisko a v roce 1614 nařídil neúprosné pronásledování křesťanských misionářů. Někteří z těchto misionářů z Japonska se dostali později přes Macao do Vietnamu a podíleli se na založení misie ve středním Vietnamu v roce 1615.⁹ Byli to Ital Francesco Buzomi původně z Neapole; dále Portugalci Diego Carvalho a učitel Antonio Diaz; a doprovázeli je také dva misionářští učitelé z Japonska – Giuse (Josef) a Paulo. Všichni výše zmínění přijeli na společné lodi z Macaa do Hội Anu 18. ledna 1615.¹⁰

---

⁷ V 16. století měli nejbližší do Vietnamu obchodníci a misionáři z čínského Macaa, před zbudováním centra v Macau v roce 1567 bylo do Vietnamu nejbližší z osady v jihočínském Kantonu.

⁸ Portugalští dominikáni šířili křesťanství v oblasti jižního Vietnamu konkrétně v Đàng Trong a Chân Lạp v letech 1550 – 1631. Ze šlechty se jim podařilo jako první přivést na křesťanskou víru princeznu Ngọc Hoa, která byla pokřtěna dne 22. 5. 1591 a přijala jméno Maria, které zkombinovala se svým jménem na Mai-Hoa. Viz TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nghi lễ và lối sống công giáo trong văn hóa Việt Nam (Obřady a křesťanský styl života ve vietnamské kultuře)*. Hà Nội: NXB khoa học xã hội, 2001, str. 16.

⁹ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 41.

¹⁰ Tamtéz, str. 48. Tento den je zanesen v Lịch Sử khai nguyên Giáo Hội Việt Nam (Historie vzniku církve ve Vietnamu).

Do čela této středo-vietnamské misie¹¹ se postavil Francesco Buzomi, který setrval ve Vietnamu až do roku 1639 a vedl všechny misionáře, kteří se k němu připojili, ve snaze o poznání zvyklostí vietnamského obyvatelstva, jejich politické, sociální a náboženské situace a především je vedl ke studiu místního jazyka, bez kterého nebyla evangelizace vietnamského lidu možná.¹²

První věřící se jim podařilo obrátit na křesťanství již brzy po příjezdu. Je zaznamenáno, že Velikonoce roku 1615 slavili již s prvními 10 věřícími v nově vystavěném kostele v Hôi Anu.¹³ V roce 1616 bylo již věřících 300 a přibyl nový kostel postavený v Quảng Nam.¹⁴ V dalších letech se dařilo otci Buzomi zakládat ještě další farnosti například Qui Nhon. Jeho velkým úspěchem bylo také postavení kaple a shromaždiště pro věřící v paláci princezen rodu Nguyễn v Thuận Hóa spolu s obrácením korunní princezny Marie Minh Đức na křesťanskou víru. Díky tomu se podařilo vzbudit zájem o křesťanskou víru i u celé královské rodiny. Avšak otec Buzomi pocítil i nepřátelské postoje vůči své osobě a celé církvi. Především když byl pravděpodobně úmyslně zapálen kostel v Hôi Anu. To však misionáře neodradilo, kostel v čele s Pedro Marquezem opravili a zakládali další farnosti v okolí. Těžké chvíle zažívali misionáři i při střetu s konfucianismem. Po zákazu vnášení některých rituálů do křesťanství byli misionáři obviněni z hlásání víry, která je v rozporu s dobrými mravy a náboženskými zvyklostmi a která nabádá k odloučení od předků.¹⁵

Misie ve středním Vietnamu byla velmi dobře řízena a podporována z centra v Makau. Pravidelně sem byly posílány nové posily. Jeden z nových misionářů byl například Francisco de Pina nebo roku 1624 jeden z nejvýznamnějších a své práci nejoddanějších misionářů Alexandre de Rhodes, francouzský jezuita, kterého Vietnamci nazývali A Lich Son Đắc Lộ nebo jen Đắc Lộ. Ten byl poté spolu s Pedro Marquezem v červenci roku 1626 povolán zpět do Makaa, aby mohl být připraven a posléze vyslán na sever Vietnamu.

---

¹¹ Nazývaná také kočičínská misie vycházející z tehdejšího obecného názvu pro Vietnam, nebo také annamská podle pozdějšího názvu pro střední Vietnam.

¹² Misionáři, kteří působili ve Vietnamu v 17. století, včele s Francesco Buzomi, Christoforo Borri, Giovanni Filippo de Marini, Tissanierem ale především Alexandre de Rhodes se stali odborníky na Vietnam a každý z nich sepsal minimálně jednu knihu, které byly později vydány v Evropě a obsahovaly popis misijní práce ve Vietnamu a charakteristiku této země a jejího obyvatelstva.

¹³ Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 41.

¹⁴ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 250.

¹⁵ Tamtéž, str. 252.

Misii ve středním Vietnamu se dařilo až do roku 1629. Je zaznamenáno, že tehdy dosáhl počet věřících v této oblasti 15 tisíc a v té době se zde nacházelo 8 misionářů.¹⁶ Avšak v tomto roce nastal zlom, misionáři začali být pronásledováni a museli se skrývat v přilehlých lesnatých oblastech a v roce 1639 za vlády nového panovníka byli definitivně vyhoštěni ze země. Rokem 1639, smrtí otce Buzomiho v Makau a vyhoštěním jezuitů skončila téměř 25 let trvající misie, toho času nejdéle trvající misie ve Vietnamu. I přes jisté represe se i nadále někteří misionáři na území středního Vietnamu vraceli a působili zde v tajnosti. Například Alexandre de Rhodes¹⁷ po uzavření misie na severu země, učitel Andréé, otec Metello Saccano nebo Carlo della Rocca. O zapuštění kořenů svědčil i fakt, že přibývalo nových věřících, v roce 1645 jich již bylo 50 tisíc.

2.1.2 Misie v jižním Vietnamu

Posledním územím Vietnamu, kde byla založena misie, byl sever země, označovaný jako Tonkin, Vietnamci jako Đàng Ngoài.¹⁸ Soustavná misie zde byla zahájena v roce 1626, tedy až 11 let po vzniku misie ve středním Vietnamu. Pravděpodobně tak nebylo učiněno dříve z důvodů ne zcela jasně nastavených obchodních styků s Portugalci a kvůli nepokojům na severu země. Pod vládou rodu Trịnh se však situace po roce 1625 ustálila a otevřely se tak dveře pro zřízení nové křesťanské základny. Tento úkol byl svěřen již osvědčenému misionáři Alexandru de Rhodesovi. Avšak jeho příjezdu předcházela ještě průzkum Tonkinu Giulianem Baldinottim v únoru roku 1626, který se setkal s místním vládcem Trịnh Trángem a i přes jazykovou bariéru, vyrozuměl, že by panovník mohl být ve své zemi nakloněn šíření křesťanství.¹⁹ Tato panovníkova ochota a vstřícnost byla pravděpodobně vyvolána hledáním způsobu, jak porazit silný rod Nguyễn okupující střed a jih země. Proto zřejmě záměrně

---

¹⁶ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misii ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 252.

¹⁷ Alexandre de Rhodes se mezi lety 1640 až 1645 vrátil třikrát do středního Vietnamu a třikrát byl vyhoštěn. Definitivně 3. 7. 1645.

¹⁸ V té době totiž severní a střední (potažmo jižní) Vietnam spadl pod vládu dvou různých rodů. Na severu vládl rod Lê (avšak skutečnou politickou moc měl rod Trịnh) a ve středním Vietnamu vládl rod Nguyễn.

¹⁹ TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nghi lễ và lối sống công giáo trong văn hóa Việt Nam (Obřady a křesťanský styl života ve vietnamské kultuře)*. Hà Nội: NXB khoa học xã hội, 2001, str. 16.

pozval misionáře, aby tak mohl navázat obchodní styky s Portugalci, nakoupit zbraně a munici a dostihnout tak rod Nguyễn, který tak již také učinil.²⁰

Po zjištění této panovnickovy žádosti, byl na území Tonkinu vyslán Alexandre de Rhodes,²¹ který spolu s Pedro Marquezem doplul na svátek sv. Josefa 19. 3. 1627 do Cửa Bạng.²² Ihned, dříve než je za pár dní navštívil panovník, se jim podařilo založit farnost v Cửa Bạng a v An Vực. Brzy po svém příjezdu také postavili první kostel v Kê Chợ.²³ Ještě koncem téhož roku získali oba misionáři 1200 věřících. A i nadále se jim dařilo získávat další věřící. V roce 1628 jich byly 2 tisíce a o rok později 3 tisíce a půl.²⁴ Brzy však misionáři narazili na překážku v podobě pověr, které šířili lidé, kteří církve nesnášeli a cítili se jí ohroženi. Panovník Trịnh Tráng tedy nechal oba misionáře zatknout a v březnu roku 1629 vyhostit.

Do Tonkinu však byli vysláni jejich následovníci – otec Gaspar d’Amaral a Antonio de Fontès, kteří úspěšně pokračovali v získávání nových věřících i mezi aristokracií. Roku 1639 i přes jisté útlaky církve dosáhli s pomocí dalších nově příchozích misionářů počtu 82 a půl tisíce věřících. Do té doby bylo postaveno 100 kostelů. Misii se dařilo až do smrti Trịnh Tráng v roce 1657, v následujících letech totiž nový panovník vyhlášoval nečekané zákazy a povolení pro misijní činnost, popřípadě vymezoval území, kde se mohou pohybovat, až byla nakonec tato misie završena 12. 11. 1663, kdy byli poslední jezuitští misionáři vyhoštěni ze země.

Úsilí prvních misijních pracovníků šířit křesťanství na území Vietnamu se setkal s úspěchem a misionářům se dařilo systematicky rozšiřovat řady nově pokřtěných v celém Vietnamu. Je otázkou, do jaké míry sehrál při tomto prvotním pozitivním přijetí svou roli zahraniční obchod, protože s misionáři přicházeli též žadaní obchodníci a jejich zboží bylo

---

²⁰ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misii ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 255.

²¹ Rhodesův tříletý pobyt byl pro Vietnam velmi přínosný a významný, proto se jeho odborné činnosti budu podrobněji věnovat také v podkapitole 4.2 Pisemnictví.

²² LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misii ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 92. Cửa Bạng se nachází v dnešní provincii Thanh Hóa a velká katedrála, která zde byla postavena, se stala jedním z center pro šíření křesťanství v Tonkinu.

²³ Dnešní Hà Nội.

²⁴ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misii ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 113.

potřebné i mezi vietnamskými panovníky. Dychtivost vietnamských panovníků obchodovat a získávat evropské zbraně a jiné zboží mohlo tedy přispět k toleranci křesťanství na jejich území. Byly zde ale samozřejmě také jiné aspekty, které misionářům v Asii otevíraly dveře k aristokratickým rodinám a k vládcům, jejich všeobecná znalost západního lékařství, astronomie a matematiky. Díky širokým vědomostem v těchto oborech se dařilo jezuitům i ve Vietnamu získávat nové svěřence z řad aristokracie a snadněji tak působit na nižší vrstvy obyvatelstva.

Při vyhodnocení prvního setkávání vietnamského obyvatelstva s křesťanstvím, je nutno poznamenat, že bylo především díky jezuitům neočekávaně úspěšné a při porovnání postavení křesťanství v letech 1615 – 1665 v ostatních asijských zemích bylo i díky nim křesťanství ve Vietnamu pravděpodobně nejvíce prosperující,²⁵ obráceno bylo do roku 1658 asi 300 tisíc věřících.²⁶ A to vše i navzdory tomu, že ve Vietnamu bylo silně zakořeněno jiné světové „náboženství“, které je dodnes teologicky považováno za jediného vážného konkurenta křesťanství²⁷ - buddhismus a vedle něj byl ve Vietnamu ještě silně vžitý konfucianismus. Před misionáři tedy stál velmi nesnadný úkol odvrátit Vietnamce od stávajícího vyznání a přivést je k novému náboženství, což byla jedna z největších překážek hlavně ve středním a jižním Vietnamu. Zde totiž, na nově získaném území po porážce Čamské říše, byl právě buddhismus nejvíce zakořeněn ve všech společenských aspektech, což zcela brzdilo rozvoj křesťanství.²⁸ Je totiž známo, že buddhisté snadněji pojmou do svého učení prvky z jiného náboženství, než aby na jinou víru zcela přestoupili. Misionáři na severu země nemuseli čelit převládajícímu buddhismu ani taoismu, což pravděpodobně velmi urychlilo jejich práci. V obou zemích rozděleného Vietnamu museli však misionáři bojovat proti předsudkům a pověrám o křesťanských církvích, které šířili protivníci křesťanství a jež rozvoj křesťanství zpomalovaly.²⁹

---

²⁵ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 249.

²⁶ Hastings, Adrian: *A World History of Christianity*. Cambridge: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1999, str. 358.

²⁷ Např. Rybář, Jan: *Kam jdeme? Ústí nad Orlicí*: Grantis, 2012, str. 9.

²⁸ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 254.

²⁹ Tamtéz, str. 254 a 258.

První misionáři ve Vietnamu, převážně tedy jezuité, byli velice dobře znalí místní situace. Díky tomu byli schopni zvolit nesnadnější cestu jak dovést křesťanství k vietnamskému obyvatelstvu – vybrali cestu tolerance, akomodace a nenásilného obrácení.³⁰ Jinými slovy dovolili, aby si věřící přinesli do křesťanského vyznání prvky a zvyky z jejich předešlé víry, pokud nebyly přímo pohanské. Jezuité byli vědomi, že vyžadovat zcela úplné oproštění od starých návyků by bylo nemoudré a nepřivedlo by jim to žádné nové křesťany. Tak bylo například tolerováno uctívání předků, které podle jezuitů mohlo snadno v křesťanství figurovat v rámci Památky všech věrných zemřelých (dušičky).³¹ Jezuitům se tedy jejich misijní práce ve Vietnamu zpočátku velmi dařila, ale právě jejich tolerance k jiným náboženstvím se stala pro jiné misijní řády záminkou pro napadení správnosti jejich způsobu šíření křesťanství.

Jak již bylo řečeno výhradní právo šířit křesťanství a obchodovat v Asii bylo přiřknuto Portugalcům, což bylo zpočátku jinými zeměmi akceptováno, protože se neslušelo porušovat papežskou bulu, ale s nárůstem obchodních styků, výdělečnosti a rozšířením působnosti portugalských misionářů v druhé polovině 17. století, se ostatní země převážně Holandsko, Španělsko a Francie ohradily proti tomuto řádu a požadovaly u papežského stolce nápravu ve svůj prospěch. Využily právě dobu, kdy moc Portugalska ve světě i v Asii stagnovala a později upadala a kdy inklinace jezuitů k akomodaci jezuitů způsobila rozpory mezi řády působícími ve Vietnamu.³² Právě tedy skrze očernění misionářské práce jezuitů u papežského stolce dosáhly ostatní země zákazu akomodace, postupného otevírání misíí řádů ze svých vlastních zemí, navázání vlastních obchodních styků a nakonec také v roce 1750 úplného zrušení smlouvy z Tordesillas.

Nejednotnost misijních řádů ve způsobu šíření křesťanství spolu se zákazem akomodace, nucení k přijetí konzervativní podoby křesťanství zbrzdilo v celé jihovýchodní Asii jezuity velmi slibně nastartovaný rozvoj křesťanství. Další vývoj křesťanství ve Vietnamu v druhé polovině 17. století a v 18. století je spjat s konkurenčním bojem mezi

---

³⁰ Tuto cestu šíření víry zavedl jezuita Robert de Nobili (1577 – 1656) v Indii a Matteo Ricci (1552 – 1610) v Číně. Viz (Franzen 1995, 238)

³¹ TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nghi lễ và lối sống công giáo trong văn hóa Việt Nam (Obřady a křesťanský styl života ve vietnamské kultuře)*. Hà Nội: NXB khoa học xã hội, 2001, str. 201. Více o začlenění nepůvodních obřadů a rituálů do křesťanství v kapitole 5.1.2.

³² Hlavatá, Lucie; Ičo, Ján; Karlová, Petra a Mária Strašáková: *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 79.

evropskými námořními mocnostmi o sféry vlivu a tedy o ovládnutí obchodu, rozporem mezi řády o podobu křesťanství a poznamenán snahou vietnamského panovníka vyhnat ze své země představitele křesťanské víry, kteří se stávali čím dál tím více netolerantními a agresivními.

Na konci 17. století se misijní činnost a obchodování ve Vietnamu stávalo pro evropské státy stále obtížnější. Obě sféry byly velmi úzce provázané. Neúspěch v jedné oblasti postihoval i oblast druhou. Misionáři byli z území Vietnamu pod správou rodu Trịnh i Nguyễn vyháněni, oba rody se vyhradily proti křesťanství, pouze zdatným obchodníkům se dařilo mezi těmito rody balancovat a vyhnout se zatažení do jejich vzájemných bojů, které trvaly již od roku 1627.³³ Postupně se na konci 17. a začátku 18. století rozhodli mnozí obchodníci a obchodní společnosti Vietnam opustit. I přes toto vše postupem času vykryštovala jedna mocnost, která si vydobyla významné postavení, později přebrala moc nad celým Vietnamem a ovlivňovala tak i vývoj křesťanství v této zemi – Francie.

2.1.3 Francouzské misie

U zrodu francouzského zájmu o Vietnam stály dvě významné francouzské osobnosti, v polovině 17. století jezuita Alexandre de Rhodes a o sto let později misionář a adranský³⁴ biskup Pigneau de Béhaine. Oba byli velmi schopní misionáři, kteří chtěli docílit vybudování co nejpevnějších základů křesťanství ve Vietnamu, i když každý zvolil zcela jiný postup.

Cílem Alexandra de Rhodese bylo zřízení oficiální francouzské misie navzdory portugalské výlučnosti dané Tordesillaskou smlouvou. Po definitivním vyhoštění z obou zemí Vietnamu odjel Rhodes 20. 12. 1645 z Makaa, aby 27. 6. 1649 přijel do Říma a mohl zde požádat Svatého otce Inocence X. o vyslání francouzských biskupů do země zvané Kočínčina.³⁵ Tito biskupové měli podle Rhodesova návrhu podléhat pouze papežskému stolci, nikoliv již portugalskému králi. Na základě jeho podnětu byli po dlouhém zvažování dne 29. 7. 1658 ustanoveni dva biskupští zástupci Vatikánu pro Vietnam – Mons. Francisco Pallu a

---

³³ Hlavatá, Lucie; Ičo, Ján; Karlová, Petra a Mária Strašáková: *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 88.

³⁴ Adranos v Bithynii, dnešní Orhaneli v Turecku.

³⁵ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển II. (Historie misii ve Vietnamu, část II.)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 7.

Mons. Lamberto de la Motte.³⁶ V důsledku docílil Rhodes svojí apelací u papežského stolce a u francouzské šlechty vyslání prvních francouzských kněží a vzbuzení zájmů o navázání čistě francouzských obchodních vztahů ve Vietnamu. Což dokládá například vznik Compagnie des Indes Orientales – Francouzské východoindické společnosti v roce 1664.³⁷

Druhý Francouz šel v této věci ještě více do hloubky. Mons. Pigneau de Béhaine Vietnamci zvaný Bá Đa Lộc vedl seminář od roku 1767 v Hà Tiên na území jižního Vietnamu.³⁸ Situace v zemi byla v té době nestabilní, ale Béhaine se jako znalec místních poměrů rozhodl, z tohoto nejistého stavu vytěžit co nejvíce. Jeho zájem se zaměřil na prince Nguyễn Phúc Ánh, jenž si legitimně nárokoval ukradený trůn. Béhaine se rozhodl mladému princi pomoci porazit povstání Tây Sơn a získat trůn zpět, spatřoval v tom totiž způsob jak si sám vychovat vietnamského křesťanského panovníka podporujícího křesťanství a rozvoj obchodních kontaktů s Francií. Tento nápad byl velice smělý a obdivuhodný, ale jeho realizace zabrala Béhainovi téměř celý zbytek života, i když nakonec opravdu kýžené ovoce přinesla.

Pigneau de Béhaine se rozhodl žádat v roce 1787 o pomoc pro prince u francouzského dvora. Na základě této pomoci bylo Francii přislíbeno získání výhradního práva obchodu, nabytí územních zisků a možnosti šíření křesťanství ve Vietnamu. Na příkladu konání Pigneau de Béhaine je tak patrné, jak byly křesťanské misie a obchodování křehce provázané. Pokud chtěl Béhaine, aby církev ve Vietnamu získala silnou pozici, musel se spojit s obchodníky a investory, kteří pro vidinu zhodnocení svých investic, byli ochotni jít do rizikového podniku ve vzdálené asijské zemi. Béhaine byl dovedný vyjednaváč, který dokázal získat materiální i vojenskou pomoc jak ve Francii, tak i ve francouzských državách v Indii.

Dne 20. 7. 1802 dosáhl princ Nguyễn Phúc Ánh svého cíle – spojení Vietnamu pod svou vládou. A to vše díky pomoci získané Pigneau de Béhainem, který se sice toho dne nedožil, ale domohl se dočasně panovnickovy přízně pro křesťanskou víru, která mohla být svobodně šířena, alespoň tedy prozatím. Kromě toho se dostal Vietnam do bodu zájmu

---

³⁶ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển II. (Historie misii ve Vietnamu, část II.)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 34.

³⁷ Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 57.

³⁸ Tamtéž, str. 64.

Francie, zda to bylo s ohledem na budoucnost pro Vietnam dobré či špatné, to již není předmětem výzkumu této práce.

2.2 Rozšíření křesťanství za vlády dynastie Nguyễn - před nástupem a během francouzské koloniální nadvlády

Další vývoj křesťanství na území Vietnamu se nese v duchu francouzských kolonialistických nálad a snah panovníků rodu Nguyễn o izolaci země.³⁹

Po nástupu císaře Gia Longa (Nguyễn Phúc Ánh) na trůn se ukázalo, že vše namáhavě vydobyté Pigneau de Béhainem nemělo dlouhého trvání. Gia Long si byl vědom toho, že smlouva podepsaná jeho jménem ve Francii byla francouzskou stranou anulována nedlouho po podpisu, proto si Francie nemůže nárokovat ani území ani jiné zisky.⁴⁰ K ostatním evropským zemím necítil Gia Long také žádné závazky. Aby tuto situaci udržel i nadále rozhodl se svou zemi vůči Západu částečně izolovat.

Ani výhody získané pro křesťanství nebyly trvalejšího rázu. Misionáři za vlády Gia Longa nebyli pronásledováni ani jinak utlačováni, ale jejich práce byla silně omezována. Např. nesměly být zřizovány nové misie ani opravovány kostely.⁴¹ Svou přízeň projevoval Gia Long pouze evropským misionářům, obchodníkům nebo vojákům, kteří mu pomohli při získání trůnu.

Gia Longův syn Minh Mang, který nastoupil v roce 1820 po otcově smrti, byl s proječováním své přízně vůči otcovým francouzským přátelům skoupější. Většina z nich nakonec pochopila, že na dvoře krále Minh Manga již nejsou Evropané vítáni a odjela zpět do své vlasti. Vůči misionářům zaujal Minh Mang na rozdíl od svého otce nekompromisně negativní postoj. Období jeho vlády je dobou rychlého vzrůstu francouzské misijní činnosti, jejíž snahou bylo i obnovení staré dynastie Lê, ale po zjištění, že se někteří misionáři zapojili

---

³⁹ Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 76.

⁴⁰ Tamtéž, str. 178. Francie si brzy po podpisu smlouvy uvědomila, že Nguyễn Phúc Ánh slíbil Francii zisky, kterými nedisponuje (zatím), proto smlouvu anulovala. Část pomoci však byla již Béhainovi předána, zbytek si zapálený misionář získal sám v Indii, kde se teprve o zrušení smlouvy dozvěděl. Béhaine se pravděpodobně snažil, aby bilaterální smlouva znamenající mnohé zisky pro francouzskou stranu byla Francií obnovena. Ve Francii asi jistý zájem existoval, ale na konci 18. století ještě neměla jasně stanovený koloniální záměr.

⁴¹ Hlavatá, Lucie; Ičo, Ján; Karlová, Petra a Mária Strašáková: *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 106.

do organizace povstání proti jeho vládě, zavedl Minh Mang represe spočívající v kontrolách, pronásledování, zatýkání a popravách misionářů v letech 1833 – 1840.⁴²

Za vlády dalšího panovníka Thiệu Trị (1841-1847) platil i nadále zákaz pobytu misionářů na území Vietnamu, avšak ti se tímto nařízením neřídili a šířili víru skrytě, dokud nebyli zatčeni a odsouzeni.⁴³ Za vlády Thiệu Trị však již nebyli žádní misionáři popraveni ale neúnavně vyhošťováni z Vietnamu, popřípadě předáváni kapitánům evropských lodí, které je přijely zachránit. Právě jedno z těchto zatčení a odsouzení ke smrti Mons. Lefebvra přivedlo Francouze k zámince zaútočit na přístav města Đà Nẵng.⁴⁴

Obecně lze tedy říci, že francouzská vláda, která usoudila, že by Vietnam mohl být jejich ideálním místem pro zbudování základny pro obchod s celou Asií, ale jejíž snahy o navázání jakýchkoliv vztahů vietnamský panovník přecházel bez povšimnutí, využila represí vůči misionářům jako záminky dosažení svých cílů. Samozřejmě, že tato sílící angažovanost Francie ve Vietnamu hrála do karet křesťanům, kteří si byli vědomi toho, že francouzská vojenská intervence by jim konečně otevřela cestu volného pohybu a šíření víry. Následující panovník Tự Đức přistoupil opět k popravám misionářů, proto není překvapení, že se církev roku 1858 postavila vedle francouzských velitelů do čela násilného dobývání Vietnamu. Svědčí to o skutečnosti, že v tuto chvíli byl zvolen nový agresivnější způsob šíření křesťanství, který nebyl zcela v souladu s křesťanským učením.⁴⁵

Jak je z této kapitoly zřejmé, křesťanství ve Vietnamu ovlivňovalo a provázelo důležité dějinné události již od raného 16. století. Snažilo se najít si díky svým širitelům své stoupence v rámci celého Vietnamu a stát se součástí společnosti. Cesta to byla strastiplná, plná intrik a dokonce i krvavá a násilná. Trvající téměř pět století a vlastně ještě dodnes neskončila. Stále si křesťanství hledá své místo v moderní vietnamské společnosti.

---

⁴² Hastings, Adrian: *A World History of Christianity*. Cambridge: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1999, str. 387.

⁴³ Represe vůči církvi měly téměř opačný efekt, církev se rozvíjela ještě více. V období let 1639 – 1649 počet vikariátů vzrostl ze 3 na 6, počet biskupů z 1 na 6. V jednom konkrétním vikariátu se zvýšil počet vietnamských kněží z 38 na 65 a počet věřících ze 100 tisíc na 130 tisíc. Viz Moffett, H. Samuel: *A History of Christianity in Asia: 1500 - 1900*. New York: Orbis Books, 1998, str. 361.

⁴⁴ Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 270.

⁴⁵ Hastings, Adrian: *A World History of Christianity*. Cambridge: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1999, str. 386.

At' však těchto pět století existence křesťanství na území Vietnamu popíšeme jakkoli negativně nebo pozitivně nemůžeme křesťanství upřít jednu věc, snažilo se zapůsobit. Nešlo mu jen o sbírání nových duší a zpřetrhání starých rituálů nahrazením těmi novými, chtělo být i přínosným. Tak se křesťanství bezpochybně promítlo v kultuře, politické sféře, způsobu života nebo v přijímání nových zásad. Jak moc zásadní roli hrálo křesťanství v těchto sférách je předmětem rozboru v dalších kapitolách.

3. PROMÍTNUTÍ KŘESŤANSTVÍ DO POLITIKY ZEMĚ

Cílem této kapitoly je zodpovězení zásadní otázky: „Jaká byla role křesťanství v různých dobách a za odlišných společenských podmínek ve Vietnamu?“ A dále: „Jakou roli hraje křesťanství dnes?“ Známe z vlastní historie, že úspěšně zakořeněné křesťanství má vliv na změny v ekonomice, politice, filozofii, etice, kultuře, životním stylu aj. Nejinak tomu bylo a stále je i ve Vietnamu, kde si křesťanství také vybudovalo určitou pozici, ze které jeho nositelé mohli ovlivňovat dění ve Vietnamu. Konkrétně se v této kapitole zaměřím na vliv křesťanství na politickou sféru.

První podkapitola je věnována křesťanství a jeho vlivu na vietnamskou politiku obecně. Již v předchozí kapitole znázorňující historii příchodu křesťanství na území Vietnamu, bylo naznačeno, že křesťanství po získání silnějšího postavení mělo jistý vliv na politický vývoj v zemi. Jaký však byl konkrétní cíl křesťanství při ovlivňování politiky ve Vietnamu? Byla to snaha jednotlivců, nebo celé církve ovlivnit toto dění? Nechávali se političtí vůdci vést radami katolických kněží? Nastalo v některé historické době úplné provázání křesťanství a politiky, jinými slovy stalo se křesťanství státním náboženstvím? To jsou základní otázky, na které bude tato podkapitola hledat odpovědi.

3.1 Role křesťanství v politické sféře

Předmětem zájmu křesťanství není jen duše a duchovní záležitosti, ale, pro mnohé možná překvapivě, i aspekty materiální. Církev rozumí materiálním potřebám lidí a ví, že jsou také tak důležité jako ty duchovní, snaží se proto lidem pomoci tyto jejich potřeby naplnit. Nelze se tedy divit, že křesťanství se snaží působit i v ekonomické a politické sféře. K tomuto přistupuje ještě jeden důležitý historický aspekt: „Od roku 313, kdy dostali křesťané svobodu, a ukázalo se, že jsou v římské říši nejmohutnější silou, jim začala chutnat moc. Církev se pohnáhlu stala institucí s největší mocí duchovní i politickou.“⁴⁶ A tak role křesťanství v ekonomice a politice ve Vietnamu je o to zajímavější, že lze vidět určité paralely s vývojem v rané Evropě, a i zde ve Vietnamu si křesťanství muselo vybudovat nejprve vlastní pozici a teprve poté bylo schopné zasahovat do okolního dění.

---

⁴⁶ Rybář, Jan: *Kam jdeme?* Ústí nad Orlicí: Grantis, 2012, str. 47.

Z historické analýzy šíření křesťanství ve Vietnamu v první kapitole je patné, že tuto pozici si získalo v 19. století, právě tehdy se totiž křesťanství stalo nejen náboženským fenoménem, ale i politickým nástrojem.⁴⁷ První známkou, že se tak stane, bylo udělování vysokých pozic u dvora ceněným misionářům a dále významný status Pigneau de Béhaina při vzniku spojeného vietnamského království pod nadvládou rodu Nguyễn. Naplno se ukázala schopnost křesťanství ovlivňovat politické dění v polovině 19. století, kdy se misionáři stali prodlouženou rukou kolonialismu a později francouzské koloniální správy. Ale o několik let později, v polovině 20. století, sehrálo křesťanství na politické rovině zcela nejvýznačnější roli v dějinách Vietnamu. Stalo se téměř státním náboženstvím, nástrojem k boji proti komunistickému severnímu Vietnamu a prostředkem k utlačování nepohodlných příslušníků jiných náboženství.

3.1.1 Na císařském dvoře

První významné propojení křesťanství a císařského dvora se uskutečňovalo v asijských zemích prostřednictvím vzdělaných misionářů, kteří byli díky svým znalostem velice ceněni. U dvora získali významné funkce a někteří z nich dokonce dosáhli hodnosti mandarinů. Většinou tito misionáři zastávali funkce dvorních lékařů, matematiků, astronomů, ale také vedoucích odborných ústavů (v Číně). Tohoto vysokého postavení u vietnamského dvora dosáhli i někteří čeští misionáři např. pražský Němec Jan Köffler, který v polovině 18. století zastával funkci dvorního lékaře, matematika a astronoma.⁴⁸ Tohoto postavení a konexí u dvora a aristokracie využívali tito misionáři pro získávání různých výhod. Prvotní byla snaha o dosažení náboženské svobody pro křesťanství. Křesťanství bylo tolerováno na území Vietnamu, dokud se šíření této víry ubíralo jezuitskou cestou akomodace. S rokem 1645, vyhlášením zákazu akomodace Inocencem X. a vzrůstajícími spory uvnitř církve, nastal kolaps vietnamské misie, stejně tak i misií v ostatních zemích jihovýchodní Asie.⁴⁹ Nové metody misionářů nezahrnující akomodaci se zdály násilné a nepřijatelné, což vyvrcholilo v pronásledování misionářů z nařízení panovníků. Otřásl to i výsadním postavením

---

⁴⁷ *Religions and Cultures in Southeast Asia*, autor: Gadis Arivia a Donny Gahral Adian, 103 -111. Washington: The Council for Research in Values and Philosophy, 2009, str. 104.

⁴⁸ Hlavatá, Lucie; Ičo, Ján; Karlová, Petra a Mária Strašáková: *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 257.

⁴⁹ Franzen, August: *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1995, str. 239.

misionářů u dvora, přesto si někteří své postavení udrželi a využili svého vlivu tak, že se za své druhy přimlouvali a prosili o jejich propuštění. Tak tomu bylo např. při zatčení Alexandra de Rhodese. Postupně však i tito prominentní misionáři byli ode dvora vyhnáni a církve tak v druhé polovině 18. století ztratila u vietnamského dvora vliv.

Na konci 18. století se křesťanství nejvíce rozvíjelo na Filipínách. V ostatních zemích jihovýchodní Asie křesťanství stagnovalo a dalšímu vývoji bránil odpor původních vyznání tj. muslimské víry a théravádového buddhismu.⁵⁰ Ve Vietnamu bylo v této době křesťanství ve velmi obdobné situaci. Poté však nastal neočekávaný razantní rozvoj, který byl dokladem toho, že misionáři našli nový způsob, jak prosadit své zájmy. Zvolili agresivnější cestu a cestu úzkého provázání s politikou země. Zhmotnění této cesty nastalo díky biskupovi Pigneau de Béhainovi.

Není přesně známo, zda biskup Béhaine jednal z vlastní iniciativy nebo byla jeho činnost řízena z vyšších církevních míst. Je však podstatné, že vše co podnikal, mělo mít za cíl opětovné získání svobody pro křesťanství ve Vietnamu. Jak bylo uvedeno v kapitole o historii křesťanství na území Vietnamu na rozdíl od svých druhů, kteří dali přednost drobnější misijní práci ve vietnamských farnostech, si Béhaine vytyčil daleko smělejší dráhu. Zasadil se o to, aby po boku budoucího císaře mohl ovlivňovat jeho názory, činnost, rozhodnutí. Byl to biskup katolické církve Béhaine, který pomáhal měnit a psát historii Vietnamu a angažovat se ve směřování politiky země. Jako zástupce Vatikánu a také jako jmenovaný zástupce Francie u budoucího panovníka Gia Longa hájil politické zájmy obou institucí. Jak však bylo řečeno v předchozí kapitole, ani Vatikán ani Francie nezareagovaly na podanou ruku dostatečně rychle a se smrtí biskupa Béhaina 9. 10. 1799 bylo mnoho výhod jím získaných zrušeno. Císař Gia Long si totiž uvědomil, jak velké hrozí riziko ztráty Vietnamu při dalším úzkém propojení křesťanské církve s politikou a jeho vřelost vůči Západu a církvi rozněcovaná biskupem Béhainem ochladla.⁵¹

Největším úspěchem Pigneau de Béhaina na poli diplomacie a politiky bylo bezpochyby jednání u francouzského dvora vedoucí k podepsání Versailleské smlouvy 28. 10. 1787.⁵² I

---

⁵⁰ Hastings, Adrian: *A World History of Christianity*. Cambridge: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1999, str. 386.

⁵¹ TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nghi lễ và lối sống công giáo trong văn hóa Việt Nam (Obřady a křesťanský styl života ve vietnamské kultuře)*. Hà Nội: NXB khoa học xã hội, 2001, st. 19.

⁵² Vietnamský Hiệp ước Véc xây.

z dnešního pohledu se jedná veliký úspěch, který dokazuje Béhainovu schopnost plánování, vedení jednání na vysoké úrovni a orientace v zahraniční politice. Je zdůrazňováno, že Béhaine smlouvu podepisoval jako politický zástupce nikoli jako zástupce církve. Tato smlouva tedy nemá co dočinění s církví, církev nikdy neschválila, aby se církevní hodnostáři věnovali politické činnosti a ani aby získávali výhody pro jednotlivé státy.⁵³ Zajisté však z této smlouvy měly vzejít výhody i pro křesťanství ve Vietnamu, například tím, že poskytnutím pomoci Nguyễn Phúc Ánhovi si Béhaine tohoto budoucího panovníka zavázal. Během krátké doby tedy Béhaine dokázal získat pro církev i pro Francii jisté výsady, o které se však Francie sama připravila anulováním smlouvy a církev, neboť se jí jako reprezentanta agresivního Západu snažili nástupci Gia Longa zbavit.

3.1.2 Při nástupu francouzské koloniální nadvlády

V 19. století se misie v celé jihovýchodní Asii stávaly stále silněji propojené se vzrůstajícím kolonialismem a imperialismem Západu.⁵⁴ Nejinak tomu bylo i ve Vietnamu. Francouzi totiž uvažovali velice racionálně, věděli, že přítomnost zástupců křesťanské obce sahá hluboko do historie Vietnamu. Díky tomu mají misionáři i kněží hluboké znalosti místních reálií včetně znalostí jazykových, geografických a kulturních. Nebylo tedy pochyb, že pro potřeby Francie se stane církev tím nejlepším nástrojem k přerodu od dominantního postavení v obchodu s Vietnamským královstvím ke vzniku Francouzské Indočíny.⁵⁵ A nejen církevní hodnostáři, ustavování francouzské kolonie se zúčastnili i jednotliví řadoví vietnamští křesťané, kteří se ochotně zapojovali v boji proti vlastnímu vietnamskému dvoru a podporovali nastolení francouzské kolonie. Za pomoc byla samozřejmě později Francií přidělována náležitá odměna.⁵⁶

Na začátku 19. století se stávali francouzští misionáři politicky angažovanější, jelikož stále silněji pociťovali podporu ostatních Francouzů včetně velitelů válečných lodí. Mohli si tedy dovolit chovat se agresivněji i navzdory zákazu křesťanství vyhlášeném panovníky rodu

---

⁵³ Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 69.

⁵⁴ Hastings, Adrian: *A World History of Christianity*. Cambridge: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1999, str. 386.

⁵⁵ Moffett, H. Samuel: *A History of Christianity in Asia: 1500 - 1900*. New York: Orbis Books, 1998, str. 48.

⁵⁶ Církev dostala rozsáhlé zabrané královské pozemky, jednotlivci byli ohodnoceni významnými posty ve vládě, dostalo se jim možnosti získat dobré vzdělání aj.

Nguyễn. Politická angažovanost misionářů zahrnovala vícero způsobů jak dosáhnout svého cíle. Jeden z těchto způsobů spočíval např. ve výzvách o pomoc určeným francouzské vládě. První oficiální žádost byla vyslána v roce 1830, ale některé z požadavků byly splněny teprve 30 let poté. Druhá žádost, nebo spíše stížnost byla adresována v roce 1852 Napoleonovi III., v níž osm biskupů jihovýchodní Asie obvinilo Francii z lhostejnosti ve věci pronásledování křesťanů v některých asijských zemích. Další zpráva zaslaná de Bourboulonem francouzským konzulem v Číně a knězem Liboisem na konci roku 1852 obsahovala zprávu o pronásledování misionářů a vysloveně žádali o napadení Vietnamu, za účelem osvobození církve a odplaty za toto násilí.⁵⁷

Církevní hodnostáři se však neomezovali pouze na písemnou formu agitace, ale setkávali se se zástupci francouzské vlády i osobně. V lednu roku 1857 s císařem Napoleonem III. jednal bývalý zástupce papežského stolce v Číně francouzský kněz Évariste Huc.⁵⁸ Jeho snahou bylo přesvědčit císaře o výhodnosti invaze ve Vietnamu. Kněz zmínil především výhody strategické, pokud by se Francii podařilo přivlastnit si Đà Nẵng, významné výchozí pozice pro kontrolu zájmů v jihovýchodní Asii. Dále kněz vyzdvihl ekonomické výhody invaze, především ve formě vzácných surovin nacházejících se na území Vietnamu. Císaři byl také tlumočen názor jiných francouzských misionářů, Vietnam mělo být podle nich velice snadné dobýt a přetvořit na křesťanský stát. Ovšem pokud by Francie váhala, dostane se Vietnam do rukou Británie. S francouzským císařem se sešel v tom samém roce také biskup Pellerin, který vyjádřil situaci ve Vietnamu takto: „...je naší hlubokou touhou, především duchovenstva ve Vietnamu, aby byl sesazen císař Tỵ Đức a nahrazen katolickým králem, nebo alespoň panovníkem se sympatiemi pro náboženství Francie.“⁵⁹

S dosazením nového krále to myslelo duchovenstvo opravdu vážně. Proto další forma jejich politické angažovanosti spočívala v cílené podpoře různých povstání. Existuje podezření, že se křesťané zapojili i do povstání prince An Phonga, nejstaršího syna panovníka Thiệu Trị a bratra ustanoveného následníka trůnu Tỵ Đức. Thiệu Trị zvolil za svého nástupce druhorozeného syna pro jeho lepší vlohy k této funkci. Odvržený princ vyhledal pomoc v Singapuru a hledal podporu i u křesťanů ve své zemi. Princ však byl při

---

⁵⁷ Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 258.

⁵⁸ Tamtéž, str. 259.

⁵⁹ Citováno z tamtéž, str. 260.

připravovaném povstání odhalen a zatčen. Lze předpokládat, že křesťané v tomto povstání figurovali, i když existuje dopis napsaný biskupem Pellerinem, v němž potvrzuje, že princ An Phong žádal o pomoc, ale popřel, že by ze své strany toto spojení navázal.⁶⁰ Pravděpodobně se však An Phongovi dostalo pomoci od místních křesťanů, protože ihned po zadržení bratra vydal panovník Tỵ Đức protikřesťanské edikty.

Křesťané se však zapojovali i do jiných povstání. Otec Legrand de la Liraye stejně jako někteří další Francouzi⁶¹ považoval za nejlepší volbu kandidáty z poraženého rodu Pozdní Lê. Ideální dobou pro nastolení nové dynastie byla vláda Minh Manga, jehož sužovalo mnoho jiných povstání a bouří; a za Tỵ Đurca, který za 15 let své vlády stále neměl dědice.⁶² Jedno z povstání bylo zorganizováno v roce 1851 a druhé v roce 1855, kdy za podpory francouzských křesťanů byla snaha dosadit na trůn pokřesťanštěného panovníka Lê Duy Cự. Ale i toto povstání nebylo úspěšné.

Na tyto jednotlivé politicko-nábožensky motivované kroky misionářů s cílem ovlivnit zahraniční politiku Francie a přimět ji k invazi do Vietnamu, náležitě reagovali panovníci dynastie Nguyễn zákazem křesťanství. Tento krok, jak císařský dvůr doufal, měl přinutit misionáře opustit zemi a měl se tak stát dostatečným protiopatřením invaze do jejich země. Tato reakce ale samozřejmě ještě více situaci vyhrotila. A vyvolala nepřímo první, ještě zcela neplánovaný, útok na přístav Đà Nẵng v roce 1847 a druhý v roce 1856. Situaci se snažil zachránit panovník Tỵ Đức gestem dobré vůle, kdy propustil vězněné, z nichž byli mnozí právě křesťané. Toto gesto však bylo misionáři špatně pochopeno jako udělení svobody pro šíření víry, což ovšem vzápětí vyvolalo další neshody mezi zúčastněnými stranami.

Volání francouzských křesťanů ve Vietnamu a jejich příznivců ve Francii po konečné invazi sílilo. Nakonec bylo Napoleonem III. vyslyšeno a po různých průtazích byla invaze zahájena 1. 9. 1858. Při konečné invazi na lodi vedle velitele de Genouillyho nechyběl biskup Pellerin, který takto doprovázel zástupce Francouzského státu de Montignyho při jednání

---

⁶⁰ Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 255.

⁶¹ Např. admirál Cécille.

⁶² Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 261.

s vietnamským císařským dvorem v roce 1857.⁶³ Jeho účast byla chápána jako ocenění působení francouzských misionářů při přípravě útoku Francie na Vietnam.

Jak je tedy patrné někteří misionáři se částečně odchýlili od cesty šířitelů víry a zvolili si cestu působení v zahraniční politice. V této nové roli byli zjevně velice úspěšní a nakonec dosáhli vytoužené svobody křesťanství ve Vietnamu pod křídly kolonie ustanovené Francií. Je otázkou, zda by se náboženské svobody pro křesťanství dalo dosáhnout i mírovou cestou. To však bylo pravděpodobně vyloučeno již v době, kdy se křesťanství v Asii odloučilo od jezuitského způsobu šíření víry skrze akomodaci. Jak píše August Franzen: „...násilné obracení na víru vedlo k tomu, že se křesťanství jevílo domorodcům jako náboženství vykořisťovatelů a utiskovatelů...“⁶⁴ Agresivní metody misionářů při šíření křesťanství pobuřovaly panovníky, kteří kvůli nim přitvrzovali v boji proti misionářům a tak byla vyloučena možnost opětovného získání svobody křesťanství na základě dialogu.

3.1.3 Při rozdělení země

Následující období francouzské koloniální nadvlády by se dalo nazvat zlatou dobou pro křesťanství. Francie se jako katolická země samozřejmě zasadila o rozkvět tohoto náboženství v celé Francouzské Indočině. Bylo povoleno svobodné šíření víry, francouzskou koloniální vládou byl podporován vznik různých institucí, které zašitovala katolická církev např. školy, semináře, ústavy, kláštery, byly stavěny další kostely, vznikaly nové farnosti, rozrůstal se počet kněží i z řad těch vietnamských. Křesťané dosáhli vítězství - církev konečně znovu vzkvétala jako krátce po příchodu na území Vietnamu, kdy se o její šíření zasazovali jezuité.

Otázka postavení křesťanství v zemi se však opět otevřela v roce 1954. V tomto roce dne 7. května totiž Francie kapitulovala u Điện Biên Phủ po osmi letech trvající válce o Indočinu. Na základě toho se musela Francie vzdát své pozice koloniální velmoci a postupně postoupit své místo ve Vietnamu Spojeným státům americkým, které se zde po Ženevské konferenci začaly více angažovat v politické sféře. Na Ženevské konferenci bylo rozhodnuto o rozdělení Vietnamu na dvě země podél 17. rovnoběžky. A od této chvíle se vývoj křesťanství začal ubírat v obou zemích odlišným směrem až do roku 1975, kdy byl Vietnam

---

⁶³ Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 278.

⁶⁴ Franzen, August: *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1995, str. 238.

opět sjednocen. Nejvíce nás bude z hlediska role křesťanství v politické sféře zajímat vývoj křesťanství v jižním státu Republice Vietnam. Nejprve se však zaměříme na křesťanství po roce 1954 v severní části – Vietnamské demokratické republice.

Na severu země se vlády ujala komunistická strana v čele s prezidentem Hồ Chí Minhem. Příznakem pro nastávající období temna pro křesťanství byla naprostá ztráta výsadního postavení. Avšak navzdory nástupu komunistů k moci a propagandistickým informacím, které šířila Republika Vietnam, neexistují žádné záznamy o hromadném útoku na křesťany v severním Vietnamu. Přístup prezidenta Hồ Chí Minha ke křesťanství byl tolerantní, dokud církev nenarušovala oficiálně uplatňovanou komunisticko-materialistickou doktrínu a nestavěla se proti cílům komunistické strany. Stejný postoj uplatňoval Hồ Chí Minh i vůči buddhismu.⁶⁵ Postavení křesťanství v severním Vietnamu se však nesporně zhoršilo. Církev již nedostávala žádnou finanční podporu ani neobdržela oficiální schválení svého působení ve Vietnamské demokratické republice. Naopak se musela dát cestou přizpůsobování a snahy o přežití bez přímé konfrontace s komunistickým režimem a jeho představiteli.⁶⁶ To však nebylo tak snadné, protože to byli právě křesťané, kteří byli pravou rukou bývalého koloniálního režimu a kterých se nový režim chtěl zbavit. Mnoho křesťanů se tedy rozhodlo emigrovat do jižního Vietnamu již v roce 1955. Křesťané na území severního Vietnamu tedy neměli možnost zasahovat do politiky země. Naprosto odlišným vývojem prošlo v uvedeném období křesťanství v jižní Republice Vietnam.

Rozdělením Vietnamu, vznikem Republiky Vietnam a zvolením nového prezidenta Ngô Đình Diệma se započala nová kapitola křesťanství. Církvi se dostalo nepochybně nejvíce privilegií a politické moci v celé historii křesťanství ve Vietnamu, nicméně křesťanství se dostalo do velice kontroverzního postavení a spojenectví, které je mu dodnes vyčítáno.

Předsedou vlády pro Republiku Vietnam byl v roce 1954 zvolen Ngô Đình Diệm, který se těšil přízni vysokých amerických představitelů a představitelů katolické církve. Díky ní byl později v roce 1956 zvolen i prezidentem této země. Spojené státy americké, které zasahovaly do této volby, podpořily Ngô Đình Diệma, protože vyhovoval požadavkům na protikomunistického a protikoloniálního kandidáta. Kromě této charakteristiky je také třeba

---

⁶⁵ Matthews, Bruce: "The Place of Religion in Vietnam Today." *Buddhist-Christian Studies*, 1992: 65 -74, str. 65.

⁶⁶ Tamtéž, str. 66.

poznamenat, že Ngô Đình Diệm byl bigotní katolík, což následně určovalo, z jakých řad si vybíral své spojence při posilování své moci a při prosazování politických zájmů. Podle Johna C. Donnella Diệmova náboženská příslušnost také předurčila, kde hledal inspiraci pro vytvoření nové „národní kultury“: „Zásadní věcí v novém kulturním programu byla kampaň na propagaci personalismu, který jak se zdá přímo souvisel s doktrínou francouzských katolických spisovatelů Emmanuela Mouniera a Revue Esprit skupiny.“⁶⁷

Působnost katolické církve v politické sféře za vlády prezidenta Ngô Đình Diệma v období 26. 10. 1955 – 2. 11. 1963 spočívala na dvou hlavních pilířích. Prvním a nejdůležitějším pilířem Diệmovy vlády byl jeho bratr Mons. Ngô Đình Thục, vysoký církevní představitel, který se již významně angažoval v politickém dění v předešlé francouzské koloniální vládě. Nyní jeho potenciál využil jeho bratr a spojil v osobě Ngô Đình Thùca dvě zásadní funkce - zástupce církve a politického činitele, neboť Ngô Đình Thục sice nezastával žádnou pozici ve vládě, ale prezident si jej vyvolil jako svého poradce. Na domácí půdě vystupoval Thục jako ředitel Institutu pro výzkum personalismu založeného v roce 1957, kde inicioval vedení kurzů pouze katolickými kněžími o personalismu jako o filozofické základně vietnamské národní revoluce.⁶⁸ Mezinárodní síla a význam Mons. Thùca pro Diệmov režim spočívaly zejména v navazování kontaktů s významnými osobnostmi v zahraničí z církevního i světského prostředí a v šíření dobrého jména své země. Touto cestou získával Mons. Thục příznivce, kteří se v době, kdy byl prezident za své kontroverzní činy odsuzován, postavili na jeho obranu. Jednou z těchto osobností byl např. kardinál Francis Spellman.⁶⁹ Později se osvědčil Thục i ve Vatikánu, kde byl nucen obhajovat kroky svého bratra Diệma vedené proti buddhistům. Význam Thùcova důvěryhodného lobování byl nezměrný ještě dříve než se Diệm stal předsedou vlády. Nepochybně i díky Thùcovým konexím byl Diệm vybrán za vhodného kandidáta.

Druhým křesťanským pilířem, o který se Ngô Đình Diệm opřel během své vlády, byli řádní křesťané. Diệm si byl při přijetí prezidentského postu vědom, že nemá absolutně žádné vlivné okruhy, kde by pro svou vládu získal podporu a tak se rozhodl obrátit se na katolíky.

---

⁶⁷ Citováno z Donnell, John C: "National Renovation Campaigns in Vietnam." *Pacific Affairs*, Mar. 1959: 73-88, str. 73.

⁶⁸ Tamtéž, str. 74 a 86.

⁶⁹ Hlavatá, Lucie; Ičo, Ján; Karlová, Petra a Mária Strašáková: *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 198.

Když postupně upevňoval své pozice a získával stále větší moc, předával pravomoci a ministerské posty členům své rodiny, jež stejně jako Diệm byli katolíci. Další významné vládní posty a úřady správců provincií získávali díky Vietnamské konfederaci křesťanských pracujících další Diệmovi přívrženci z řad protežovaných katolíků.⁷⁰ A to navzdory tomu, že převážná většina obyvatelstva jižního Vietnamu asi 70 % se hlásila k buddhismu a „pouhých“ 10 % ke křesťanství.⁷¹ Aby však prezident Diệm mohl tento plán transferu moci do rukou katolíků uskutečnit a získat tak jejich masovou podporu, musel se ihned na začátku svého mandátu zasadit o jejich hromadnou emigraci ze severního Vietnamu.⁷²

Pozice křesťanství v obou částech Vietnamu byla, jak vidno, naprosto odlišná. Zatímco v severním Vietnamu bojovala církev o holé přežití, v jižním Vietnamu se církvi dařilo. S nadsázkou by se dalo říci, že se splnil sen Pigneau de Béhaina a do čela země konečně opravdu dosedl výlučně křesťanský prezident, který upřednostňoval katolíky. Avšak netrvalo dlouho a proti tomuto zřízení začali mnohé skupiny vystupovat, protože zemi vládli katolíci, kterým se dostávalo mnoha výsad např. přednost při přidělování půdy, při prezentování znaků své víry a to vše na úkor lidem jiného vyznání a na úkor národnostních menšin. Nejvíce proti těmto privilegiím vystupovali buddhisté a jejich vzájemné potyčky s katolíky nakonec přerostly 8. 5. 1963 v otevřené povstání buddhistů v městě Hué, odkud pocházel prezident Diệm a kde bylo diecézní sídlo Mons. Thụca. Akce prezidenta Diệma namířené proti všem povstáním buddhistů byly tak surové, až se na protest proti jeho režimu upálilo sedm buddhistických mnichů.⁷³ Represe vůči buddhistům, studentům a jiným skupinám vyjadřujícím odpor vůči Diệmově vládě a také jeho vzrůstající aroganci nakonec připravila Diệma o americkou podporu, post prezidenta i o život. Svou katolíky zvýhodňující politikou si znepřátelil i národnostní menšiny, kterým byla kvůli novému přerozdělování půdy katolíkům zabrána jejich půda. Na základě této skutečnosti se posléze jejich příslušníci rozhodli podpořit komunisty ze severu.

---

⁷⁰ Hlavatá, Lucie; Ičo, Ján; Karlová, Petra a Mária Strašáková: *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 79.

⁷¹ Což v té době představovalo asi 1,5 milionu křesťanů. Scigliano, Robert: "Vietnam: Politics and Religion." *Asian Survey*, January 1964, A Survey of Asia in 1963: Part I ed.: 666-673, str. 666.

⁷² Za velké finanční, logistické i silné propagandistické pomoci Spojených států amerických přesídlil prezident Diệm přibližně jeden milión katolíků ze severního do jižního Vietnamu. Těchto asi 80 % katolíků ze severu země se rozhodlo emigrovat i přes Hồ Chí Minhovo provolání o svobodě vyznání v roce 1954.

⁷³ První z nich, který přitáhl svým činem pozornost zahraniční veřejnosti, se upálil 11. 6. 1963 v Saigonu Scigliano, Robert: "Vietnam: Politics and Religion." *Asian Survey*, January 1964, A Survey of Asia in 1963: Part I ed.: 666-673, str. 667.

Během období vlády katolického prezidenta Ngô Đình Diệma mělo křesťanství konkrétně katolická církev patrně vůbec největší vliv na politickou scénu země v celé historii křesťanství ve Vietnamu. Díky vysokým postům, které za Diệmovy vlády katoličtí představitelé získali, mohla být země řízena podle jejich představ. Katoličtí vůdci v čele s prezidentem Diệmem však nebyli schopni vést zemi ke spokojenosti ostatních náboženských skupin a nebyli ke svým odpůrcům o nic milosrdnější než vietnamští panovníci v minulosti prikazující popravy kněží. Kvůli množství nepřátel Diệmův režim padl a církev ztratila své výsadní postavení při ovlivňování politiky země. Proti Diệmovi, kterého samy vyvolily, zasáhly i Spojené státy americké a rozhodly se převzít Republiku Vietnam pod svou administrativu a vést boj proti komunistickému severu.

3.1.4 V současné politice a ekonomice země

V roce 1975 Američané a Republika Vietnam válku prohrály a v jižní části Vietnamu se dostala k moci komunistická strana, která opět spojila Vietnam do jednoho státního útvaru. Není těžké odhadnout, že komunističtí představitelé okamžitě přebrali otěže moci, které do té doby drželi Američané, jimi zvolení úředníci, nebo ještě někteří zástupci Diệmova režimu. Křesťanství v jižním Vietnamu, které ještě do nedávna mělo nejvíce privilegované postavení, se propadlo hluboko mezi elementy, které nejsou v komunistické společnosti akceptované. Při pohledu do historie křesťanství na území Vietnamu se nelze nijak podivovat, že bylo označeno jako nositel a přísluhovač kolonialismu a původce všeho špatného, co následovalo.⁷⁴ První kroky komunistické strany vedly k zavedení kontroly činnosti kněží a k omezování přístupu ke kněžskému povolání.⁷⁵ Dodnes musí navršení biskupové získat povolení a teprve poté mohou být vysvěceni.

Navzdory útlaku však přežily některé politicko-církevní organizace např. Le Comité Catholique Patriotique nebo Le Comité de Solidarité Catholique, které se v současné době snaží jednat s komunistickou stranou o postavení křesťanství ve Vietnamu.⁷⁶ Postavení křesťanů, zejména římských katolíků a evangelíků je nyní ve Vietnamu poměrně dobré, je

---

⁷⁴ Matthews, Bruce: "The Place of Religion in Vietnam Today." *Buddhist-Christian Studies*, 1992: 65 -74, str. 69.

⁷⁵ Tamtéž, str. 66.

⁷⁶ Tamtéž, str. 69.

dovoleno navazovat kontakty v zahraničí, získávat finanční pomoc, jednat a cestovat do Vatikánu, studovat teologii, zřizovat církevní řády a vydávat církevní texty, takže z hlediska náboženské svobody si v posledních 20 letech sever Vietnamu velice polepšil, jih Vietnamu udělal krok zpět. V měřítkách komunistické země sice pro hlavní proudy křesťanství existuje až nezměrná tolerance k jejich existenčním požadavkům, ale z hlediska zásahů do současné národní politiky jsou jejich možnosti nulové, proto si to církve vynahrazuje navazováním zahraničních styků.

V této kapitole jsem se snažila rozebrat, jakou roli hrálo křesťanství při zasahování do vnitřní i zahraniční politiky Vietnamu a zároveň najít odpovědi na otázky stanovené v úvodu této kapitoly. Politický vliv křesťanství byl v různých dějinných etapách Vietnamu odlišný v závislosti na pozici, jakou si křesťanství v dané době vybudovalo. Tu získávalo křesťanství díky svým ochráncům, světovým mocnostem a významným politicky zainteresovaným jedincům. Proto není divu, že se křesťanství uplatnilo na politické scéně právě v době, když mu po boku stálo Portugalsko, Francie a později i Spojené státy americké; z osobností to byl Pigneau de Béhaine nebo Ngô Đình Diệm.

Těch momentů, kdy křesťanství dosáhlo takového vlivu, že mohlo zasahovat přímo do politiky země, nebylo mnoho, ale jakmile nastaly, vystupovali církevní představitelé spíše jako politici. Obecně lze říci, že tohoto vlivu využívali zástupci církve vždy hlavně k posílení postavení křesťanství v zemi, ale k dosažení tohoto cíle vedly různé cesty. Z tohoto důvodu misionáři přijímali místo na vietnamském dvoře, Mons. Béhaine se snažil pokřesťanit možného budoucího panovníka a dopomoci mu všemožnými prostředky k trůnu a jiní biskupové navedli Vietnam do náručí francouzské kolonie. Někdy politické dění ovlivňovala celá církev nebo více vlivných jedinců, takovou moc církev měla za vlády Ngô Đình Diệma. Jindy jednali jednotlivci např. Pigneau de Béhaine, když systematicky pracoval na plánu s cílem získat Vietnam pro křesťanství. A právě tento biskup sám dosáhl vůbec největšího vlivu na panovníka, který ho uposlechl např. i ve věci, kde hledat vojenskou a materiální pomoc.

Zdaleka největší roli v politice však sehrálo křesťanství pod taktovkou prezidenta Ngô Đình Diệma. Právě v těchto osmi letech jeho vlády došlo k naprostému provázání křesťanství

a politiky díky vysokým funkcím, jež zastávali většinou katolíci. A ti samí zodpovídali za rozpracování a výzkum nové ideologie Republiky Vietnam – personalismus. I proto lze, navzdory tomu, že bylo v zemi více lidí hlásící se k buddhismu, prohlásit, že katolická víra dosáhla mocenského vrcholu, stala se státním náboženstvím a spolu s konfucianismem položila základ pro vznik nové národní kultury.

4. PROMÍTNUTÍ KŘESŤANSTVÍ DO VIETNAMSKÉ KULTURY

Cílem této kapitoly je analyzovat jaký a jak silný vliv mělo křesťanství na vietnamskou kulturu. Zda příchod západního myšlení a kultury byl pro vietnamskou kulturu přínosný nebo naopak pošlapávající zavedené zvyklosti. Křesťanství ovlivnilo a zasáhlo v průběhu své přítomnosti na vietnamském území do mnoha oblastí kultury, v této kapitole se zaměřím na tyto následující okruhy.

V první podkapitole se zabývám tématem křesťanství jako nositel západního myšlení a kultury. Nabízí se otázka, zda křesťanští misionáři a učenci přinášející a čerpající ze samé podstaty západní filozofie přispěli k všeobecnému rozvoji Vietnamu, a pokud ano, tak jak. A jaká byla negativa střetu západního a východního učení? Nastalo slepé přijímání západní kultury nebo povzbuzení k vlastní iniciativě?

Obsahem druhé podkapitoly je role křesťanství ve vietnamském písemnictví. Zde mám na mysli práci misionářů na utváření nového písma a první křesťanskou literaturu. Otázkou je, jaký význam měly oba tyto počiny pro vietnamskou kulturu.

Třetí podkapitola je věnována promítnutí křesťanství do systému a způsobu vzdělávání. Především je myšleno vzdělávání v křesťanských hodnotách, což bylo v té době bráno jako prioritní. Dále se ovšem tato podkapitola věnuje otázce, jak přispělo křesťanství ke vzniku moderního vzdělávacího systému. A předmětem poslední podkapitoly je spojitost mezi křesťanstvím a vietnamským uměním. Zde se zabývám otázkou, v jakých oblastech křesťanství umění ovlivnilo anebo dokonce přispělo k rozvoji určité umělecké oblasti.

4.1 Křesťanství jako nositel západního myšlení a kultury

Zeptáme-li se, co je cílem misí, samozřejmou odpovědí je evangelizace obyvatelstva. To byl tedy i prvotní úkol misionářů ve Vietnamu. Ale kvůli sepletí křesťanství tedy západní víry s prostorovým i dějinným rámcem, z něhož nebylo možné vykročit, bylo vhodné, aby se misionáři věnovali také seznámení vietnamského obyvatelstva s křesťanským západním věděním. Tento postup obohacování vietnamské kultury o západní věděním současně s šířením křesťanství zvyšoval šance na úspěšné zakořenění víry. Jak to vyjádřil TS. Đỗ Lan Hiên:

„Křesťanství je náboženství..., které potřebuje zapustit kořeny v kultuře, aby se mohlo plně projevit.“⁷⁷

I když si misionáři byli vědomi tohoto aspektu, jen málo z nich přikládalo seznamování vietnamského národa se západní křesťanskou kulturou stejnou pozornost jako evangelizaci. Přesto se zde našli jedinci v řadách misionářů, kteří na šíření západního vědění, myšlení a výsledků vědy ve Vietnamu kladli obrovský důraz – jezuité. Na tomto místě by měla být vyzdvihnuta následující jména: Giovanni Filippo de Marini (Itálie), Christoforo Borri (Itálie), Josef Neugebauer (Německo), Jan Siebert (Čechy) a Karel Slamenský (Slovensko).⁷⁸ Protože právě oni jako jezuité dokázali propojit důkladné vědecké vzdělání a hlubokou spirituální formaci a jako intelektuální elita církve se zasazovali o šíření víry a zároveň obohacovali kulturu dané země.⁷⁹ Ve Vietnamu spoluvytvářeli národní kulturu především v 17. století.⁸⁰

Před příchodem misionářů mohly být západní filozofie a teologické představy známy Vietnamcům pouze zprostředkovaně a kuse přes japonskou a čínskou literaturu. Přínosem misijní práce bylo celistvé šíření těchto západních filozofií a teologických představ, jako např. otázky původu světa, věda a povědomí o vesmíru, ateismus, materialismus, idealismus aj. Misionáři, především tedy vzdělání jezuité, nabídli Vietnamcům i nové poznatky z dalších oblastí, které byly v Evropě na daleko vyspělejší úrovni např. o astronomii, matematice, geografii, medicíně, technologii a jazykové vědě.⁸¹

Největší úspěch se západními filozofiemi a s novými poznatky z vědních oborů tak potřebnými pro rozvoj společnosti, zaznamenali jezuité na císařském dvoře.⁸² Vlastní vědomosti byly pro jezuity klíčem k panovníkovým dveřím, dvůr si byl totiž vědom, že

---

⁷⁷ Citováno z TS. Đỗ Lan Hiền: „Catholicism in Community Development in Vietnam: Its Meaning.“ V *Relations between Religions and Cultures in Southeast Asia*, autor: Gadis Arivia a Donny Gahril Adian, 103 - 111. Washington: The Council for Research in Values and Philosophy, 2009, str. 103.

⁷⁸ Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 358.

⁷⁹ Halík, Tomáš: „Překvapení na papežském stolci.“ *Hospodářské noviny*, 15. březen 2013.

⁸⁰ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misii ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 269.

⁸¹ Citováno z TS. Đỗ Lan Hiền: „Catholicism in Community Development in Vietnam: Its Meaning.“ V *Relations between Religions and Cultures in Southeast Asia*, autor: Gadis Arivia a Donny Gahril Adian, 103 - 111. Washington: The Council for Research in Values and Philosophy, 2009, str. 104.

⁸² Pozornost panovníka k západním vědám přitahovali misionáři např. dárky, kterým panovníky podarovávali. Např. hodinovým strojkem, slunečními hodinami, čerpadlem, mapou Evropy aj.

osvojením si těchto vědomostí dosáhne možnosti vyrovnat se Západu.⁸³ Znalosti jezuitů mohly být šířeny a dále vyvolat rozvoj společnosti v té době strategických oblastech.⁸⁴ To byl přesně důvod, proč se panovníci zajímali nejvíce o nauku matematiky, lékařství, technologií a později také o válečné umění Západu.

Střet západního a východního učení musel bezpodmínečně vyvolat jistou negativní reakci. Ta se projevila v zákazu křesťanství – nositele západní kultury a v uzavření císařského dvoru představitelům Západu. K této obranné reakci došlo ve chvíli, kdy se ze západní kultury stala hrozba a její šířitelé, kteří již nebyli z řad jezuitů, se pokusili o ochromení asijských nauk buddhismu a především konfucianismu. Po tomto střetu byly i nadále vstřebávány nové západní podněty do vietnamské kultury, ale misionáři se již aktivně do tohoto procesu nemohli zapojit a to až do doby vzniku francouzské kolonie. Dosti často práce, kterou misionáři vykonali pro povzbuzení rozvoje vietnamské kultury, čekala na znovu odhalení a na dobu, kdy ji ocení a naváží na ní samotní Vietnamci.

4.2 Písemnictví

Jedna z oblastí kultury, ve které křesťanství zanechalo ve Vietnamu stopy, je písemnictví. Hlavní přínos misionářů v tomto směru tvořila jejich práce na vývoji nového vietnamského písma, překlady do vietnamštiny a historiografické publikace. Tato práce misionářů byla stejně jako jejich úsilí v jiných oblastech plně doceněna až v pozdějších letech.

4.2.1 Latinizované vietnamské písmo

V mnoha asijských zemích se zapisuje jazyk znakovým písmem např. v Číně, Kambodži, Japonsku, Koreji aj. Vietnam však prošel přerodem přes používání čínských

---

⁸³ Např. Christoforo Borri ve své knize *Relation...* popisuje, jak díky svým znalostem přiměl zástupce dvoru k přestoupení na katolickou víru. Borri byl totiž schopen předpovědět zatmění slunce na 9. 12. 1620 a zástupce se s ním vsadil, že pokud se zatmění slunce skutečně uskuteční, na víru přestoupí. I takto využívali misionáři svých znalostí k úspěšnému šíření víry. Viz Volkov, Alexei: „Traditional Vietnamese Astronomy in accounts of Jesuit Missionaries.“ V *History of Mathematical Sciences: Portugal and East Asia III - The Jesuits, the Padroado and East Asian Science (1552 - 1773)*, autor: Luis Saraiva a Catherine Jami, 161 - 186. Singapore: World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd., 2008, str. 170.

⁸⁴ LM. Nguyễn Hồng uvádí příklad, kdy misionáři díky svým znalostem astronomie byli schopni vysvětlit panovníkovi Trịnh Trángovi jev zatmění slunce. Na základě toho vydal panovník nařízení zakazující pověry o tomto jevu včetně zákazu bití do bubnů k odlákání zlých duchů. Viz LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 274.

znaků, vietnamských jižních znaků až k dnešní latince. Na počátku možná byla pouhá snaha provést jednoduchý zápis jazyka pro vlastní potřebu a ve výsledku je zde nástroj, který sloužil francouzské správě ve Vietnamu a který dnes tvoří most spojující Vietnam s mnoha zeměmi světa a pomáhá ke snadnějšímu studiu cizích jazyků.

Nejstarším dochovaným slovníkem obsahujícím latinizovaný zápis vietnamštiny chữ quốc ngữ je *Dictionarum Annamiticum Lusitanum et Latinum* (Vietnamsko-portugalsko-latinský slovník) vydaný v roce 1651.⁸⁵ Z tohoto důvodu osobou nejvíce spojovanou s vytvořením latinizované formy zápisu vietnamštiny je jeho autor francouzský jezuita Alexandre de Rhodes. Ale první podnět k vytvoření toho písma nevzešel od něj, ale od jeho spolubratrů a misionářů z řádu dominikánů, augustiniánů a františkánů již v počátcích existence křesťanství na území Vietnamu a ti zase našli svou inspiraci k latinizaci písma v úsilí misionářů v Japonsku a v Číně.⁸⁶

S prvními fonetickými přepisy japonštiny a čínštiny se misionáři přijíždějící na misie do Asie setkávali v přípravných střediscích. Překládání knih a jejich zápis v hláskovém písmu započali v Japonsku františkáni. V jejich úsilí pokračovali jezuité, kteří vydali od roku 1591 26 knih s křesťanskou tematikou, a z nich bylo 15 zapsáno hláskovým písmem.⁸⁷ V Japonsku tedy byla ihned od počátku příchodu křesťanství tendence zapisovat a vydávat náboženské texty v latinizované formě. V Číně tomu tak nebylo, striktně byly psány náboženské příručky v čínských znacích. Misionáři si totiž uvědomili, že používání čínských znaků je praktické, protože navzdory lokálním odchylkám ve výslovnosti, jsou čínské znaky společné pro celou rozlehlou oblast Číny. Avšak pro vlastní potřebu vytvořili misionáři v Číně stejně jako v Japonsku hláskový přepis, který vedle portugalštiny/španělštiny a čínských znaků zahrnuli do slovníků, jež měly pomoci nově příchozím misionářům při studiu jazyka. V roce 1626 vydal takovouto jazykovou příručku Nicolas Trigault a ke studiu čínského jazyka sloužily i slovníky a jazykové příručky, které napsal Matteo Ricci a Michele Ruggieri.⁸⁸

Pro misionáře putující za misiemi na vietnamské území byly tyto transkripce japonštiny a čínštiny nesmírně inspirující. Především tedy latinizovaná forma čínštiny, protože tento

⁸⁵ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misii ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 272.

⁸⁶ Tamtéž, str. 269.

⁸⁷ Tamtéž, str. 270.

⁸⁸ Tamtéž, str. 272.

jazyk měl k vietnamštině blíže než japonština, čínština je totiž stejně jako vietnamština jazyk tónový a jednoslabičný. Někteří z misionářů např. i Alexandre de Rhodes, kteří měli být původně vysláni do Japonska, se přímo z těchto latinizovaných prepisů učili jazyku a byla to pro ně později inspirace k vytvoření latinizované formy vietnamského písma.⁸⁹

Ve Vietnamu při příchodu prvních misionářů byly používány dva druhy zápisu - čínskými znaky a tzv. jižními znaky chữ nôm, které se vygenerovaly z čínských znaků přibližně v 10. století. Ale misionáři a zástupci církevních organizací, kteří měli na starosti zmapování situace v dané oblasti, jižní znaky neovládali, proto si alespoň u místních jmen museli vypomoci s přepisem vietnamštiny do latinky.⁹⁰ Postupně se do latinizovaného přepisu iniciativně pouštěli jedinci, poté byly systematicky vypracovány základy, jež spolu s výkladem v portugalštině nebo italštině sloužily k výuce jazyka nově příchozích misionářů stejně jako prepisy japonštiny a čínštiny.

Jak bylo uvedeno výše, na latinizaci vietnamštiny se podíleli misionáři z různých řádů, ale na systematizaci a dokončení toto úkolu měli největší zásluhy jezuité a samozřejmě vedoucí úlohu zastával francouzský jezuita Alexandre de Rhodes. Ihned jakmile se do práce na přepisu vložili jezuité, stala se slova s trochou snahy lépe pochopitelná a rozluštitelná i dnešnímu čtenáři i když ještě neobsahují diakritická znaménka. Příklad těchto slov najdeme např. v knize Zpráva od italského misionáře Christofora Borri.⁹¹ Zde jsou zapsány v hláskovém písmu nejen vietnamské místní názvy a slova ale dokonce i krátké věty.⁹²

QUIGUIM – QUI NHƠN (název města ve středním Vietnamu)

CHIAMPA – CHĂM PA (Čampa)

⁸⁹ Zajímavostí je, že se Rhodes v době vyhnanství z Vietnamu do Makaa dostal k misijní činnosti v Číně, která vyžadovala znalost čínštiny. Takže se Rhodes setkal i s hláskovým písmem pro čínštinu, což ho dále inspirovalo ke zdokonalení přepisu vietnamštiny do latinky.

⁹⁰ Tyto první zápisy místních jmen, které zapsali Dominikáni nebo také Ordonez de Cevallos je velice těžké rozluštit, protože s příchodem jezuitů, byl zápis vietnamštiny zdokonalen. Názvy jako Picipuri, Quibenhua nebo Guanci nám dnes nic nenapoví. LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 269.

⁹¹ Publikováno v Římě v roce 1631 pod názvem *Relatione della nuova missione delli PP. della Compagnia de Giesu al Regno della Cocincina*. Petech, Luciano: *Lịch Sử về chữ Quốc Ngữ Việt Nam (Dějiny vietnamského latinizovaného písma)*. 9 2012. <http://vietnamclassical.files.wordpress.com/2012/09/lich-su-ve-chu-vn.pdf> (přístup získán 23. listopad 2012).

⁹² Viz LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 270 a Petech, Luciano: *Lịch Sử về chữ Quốc Ngữ Việt Nam (Dějiny vietnamského latinizovaného písma)*. 9 2012. <http://vietnamclassical.files.wordpress.com/2012/09/lich-su-ve-chu-vn.pdf> (přístup získán 23. listopad 2012).

DOIJ – ĐÓI (hladový)

MUOEC MAM – NUỚC MẮM (rybí omáčka)

GNOO – NHỎ (malý)

SCIN MOCAIJ – XIN MỘT CÁI (prosím o jeden kousek)

Jezuité měli velký cit pro vietnamský jazyk. Vysledovali, že specifickým rysem vietnamštiny je užívání tónů, které mění význam na první pohled stejných slov (toto znali již z povahy čínštiny). Proto dalším krokem misionářů bylo přidání diakritických znamének označující tyto zvukové nuance vietnamštiny. Sám Alexandre de Rhodes označil tóny „za duši celého vietnamského jazyka“.⁹³

Pojďme se tedy v tomto ohledu blíže seznámit s prací Alexandra de Rhodese. Rhodes se po svém příjezdu do Vietnamu učil každý den vietnamsky spolu s jeho učitelem otcem Franciscem de Pinou a využívali k tomu textů psaných jejich předchůdci již latinizovanou formou. Brzy Rhodes díky své pílì a nevyhnutelně i nadání pro jazyky vynikal nad ostatními misionáři v plynulé znalosti vietnamštiny. Což mu bylo ku pomoci v bezchybném pochopení charakteru jazyka, které využil k dokončení převodu vietnamštiny do latinizované formy.

První ucelená díla, kde byla systematicky zachycena vietnamská slova v latince, byly slovníky. První dochovaný, jak bylo již uvedeno, je *Dictionarum Annamiticum Lusitanum et Latinum* (Vietnamsko-portugalsko-latinský slovník) napsaný Rhodesem a vydaný v roce 1651. Pravděpodobně se však nejedná o první slovník, který byl napsán. I když se nezachovaly, existovaly pravděpodobně i jiné, což nám naznačuje informace uvedené v předmluvě Rhodesova slovníku: „Já – Alexandre de Rhodes (i) s využitím prací jiných bratří, jež jsou také příslušníky jezuitského řádu, zejména Gaspara d’Amarala a Antonia Barbosy. Oba zmínění vytvořili po jednom slovníku. Otec Gaspar d’Amaral napsal *Annamiticum – Lusitanum*;⁹⁴ otec Antonio Barbosa napsal slovník *Lusitanum – Annamiticum*.⁹⁵ Bohužel oba otce zastihla brzká smrt. Využijí tedy jejich prací k napsání nového slovníku, jež bude navíc obohacen o překlad latinský, za účelem umožnit

---

⁹³ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 270.

⁹⁴ Vietnamsko-portugalský.

⁹⁵ Portugalsko-vietnamský.

domorodcům vzdělávat se v latině na příkaz kardinálů.⁹⁶ Samozřejmě, že vedle tohoto účelu byl Rhodesův slovník přínosem i při studiu vietnamštiny pro misionáře ve Vietnamu.

Rhodesův slovník je svým charakterem spíše encyklopedií. Je z něj možné vyčíst poznatky o soudobé vietnamské historii, náboženství, společnosti, clech i informace zeměpisného rázu.⁹⁷ Slovník má 645 stran a kromě samotného slovníku, který tvoří hlavní část, obsahuje také předmluvu, dodatek Index latini sermoni⁹⁸ a velmi významný oddíl Stručný popis jazyka annamského či tonkinského. V tomto oddíle Rhodes podrobně na 31 stranách rozebírá vietnamský jazyk. V prvních dvou důležitých kapitolách se zabývá abecedou a znaménky označujícími tóny, které byly využity při latinizaci vietnamštiny. Přejato bylo 23 písmen latinské abecedy, ale písmena z, j, f byla nahrazena písmeny gi, d, ph a vzniklo také písmeno đ, které zastupuje naše fonetické d. K vyjádření jistých hláskových modifikací jako je zaokrouhlenost, otevřenost aj. byly využity znaménka z portugalštiny a vznikla tak písmena ă, â, ê, ô, ơ, u. Znaménka pro tóny byla převzata z latinizovaného přepisu čínštiny.⁹⁹ Dalších pět kapitol oddílu o vietnamském jazyce je věnováno lingvistice a poslední kapitola se zabývá gramatikou.

Jak vidno, lingvistické znalosti a znalosti vietnamštiny byly u Alexandra de Rhodese na tak vysoké úrovni, že byl schopen vytvořit toto vzácné dílo. Alexandre de Rhodes však šel ještě dále – v nové písemné podobě vietnamštiny napsal a vydal v Římě koncem roku 1651 úplně první knihu a ta se dochovala až do dnes - Katechismus – Phép giảng 8 ngày cho ke muan chịu phép rửa tội mà beào đạo thánh đức Chúa blời (Catechismus pro iis qui volunt suscipere Baptismum, in octo dies divisus).¹⁰⁰ Tato kniha stejně jako slovník Alexandra de Rhodese měla sloužit misionářům a stejně tak i Vietnamcům.

Zamyslíme-li se nad tím, jak vliv misíí působil na písemnictví Vietnamu, pak dojdeme k těmto závěrům:

---

⁹⁶ Petech, Luciano: *Lịch Sử về chữ Quốc Ngữ Việt Nam (Dějiny vietnamského latinizovaného písma)*. 9 2012. <http://vietnamclassical.files.wordpress.com/2012/09/lich-su-ve-chu-vn.pdf> (přístup získán 23. listopad 2012).

⁹⁷ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misíí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 273.

⁹⁸ Tento dodatek čítá 181 stran. Na rozdíl od první části slovníku, je zde ještě přidán sloupeček s výkladem významu slova ve vietnamštině.

⁹⁹ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misíí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 273.

¹⁰⁰ Katechismus v osmi dnech pro ty, kteří chtějí být pokřtěni. Tamtéž, str. 274.

- Za prvé, latinizovanou formu vietnamštiny vytvořili misionáři jako nástroj pomocný a nástroj pro snadnější evangelizaci Vietnamu. Díky tomu tak mohly být snadněji šířeny jejich myšlenky, nové nauky i křesťanství a mohlo dojít k intelektuálnímu pokroku Vietnamu.

- Za druhé, čínské znaky i jižní znaky nebyly pro zápis vietnamštiny zcela ideální, proto bylo nové písmo velmi žádoucí, což dokládá i fakt, že ze tří zemí Japonska, Číny a Vietnamu byl latinsky přepis přijat pouze zde.

- S určitou dávkou ahistoričnosti lze za třetí zmínit jistou negativní stránku uvedeného faktu a to, že latinka se stala jedním z nástrojů francouzské vlády ve Vietnamu a znakem odklonu od klasického čínského vzdělání, které zde mělo dlouhou tradici při vzdělávání státních úředníků.

4.2.2 Literatura

Misionáři nestojí pouze za přepisem vietnamštiny do latinky, ale za i významnými literárními počiny té doby. Za přínos křesťanství na poli literatury je nutno rozhodně označit historiografické materiály a ranou křesťanskou literaturu. A touto formou se misionářům jako prvním dařilo zprostředkovat Vietnamu západní kulturu a vytvořit tak spojení mezi kulturami Evropy a Asie. Ač se některé spisy nemohly ihned dostat do rukou soudobým Vietnamcům, mohly alespoň sloužit misionářům chystajícím se do Vietnamu a i jiným zájemcům a šířit tak povědomí a obdiv k vietnamskému národu, k jejich historii, a kultuře. Dnes jsou díla tehdejších misionářů dostupná všem a může tak být plně doceněna jejich práce v této oblasti.

Nejprve tedy k historiografii. Misionáři sepsali velmi významné práce, které dokumentují tehdejší stav společnosti, její zvyky, rituály a etiku v 17., 18. a 19. století. Jedná se o sepsání momentů, které vietnamská literatura často vůbec nezaznamenala.¹⁰¹ Nejvýznamnějšími pracemi v tomto směru jsou:

1. Kniha Alexandra de Rhodese *Histoire du royaume de Tonquin et des grands progrès que la prédication de l'Evangile y a faits en la conversion des infidèles* (Dějiny království Tonkinu a velký pokrok skrze hlásání evangelia v dosažení

---

¹⁰¹ TS. Đỗ Lan Hiền: „Catholicism in Community Development in Vietnam: Its Meaning.“ V *Relations between Religions and Cultures in Southeast Asia*, autor: Gadis Arivia a Donny Gahril Adian, 103 -111. Washington: The Council for Research in Values and Philosophy, 2009, str. 104.

konverze nevěřících) vydaná v roce 1650 v Římě a v letech 1651 a 1652 v Lyonu ve Francii.

2. Kniha Giovanniho Filippo de Mariniho *Histoire nouvelle et curieuse des royaumes de Tunquim et de Lao* (Nová a prazvláštní historie Tonkinu a Laosu) z roku 1666.
3. Dále Zpráva od Christofora Borri vydaná v roce 1631 ve Francii pod názvem *Relation de la nouvelle mission des Pères de la Compagnie de Jésus au royaume de la Cochinchine* a v Itálii pod názvem *Relatione della nuova missione delli PP. della Compagnia de Giesu al Regno della Cocincina* (K souvislostem nových misií otců Tovaryšstva Ježíšova v Kočínčině).
4. A poslední historiografickou knihou řadící se k nejvýznamnějším je v roce 1663 vydaná *Relation du voyage du P. Joseph Tissanier de la Compagnie de Jésus, depuis la France jusqu'au royaume de Tunquin* (O plavbě Josepha Tissaniera z Tovaryšstva Ježíšova z Francie do království Tonkin) od Josepha Tissaniera.¹⁰²

Mnoho pramenů o Vietnamu psaných misionáři té doby včetně těchto výše zmíněných písemností se věnuje nejen duchovním ale i světským záležitostem a tvoří tak náhled do tehdejších poměrů v obou oblastech. Líčení světských záležitostí misionáři je cenným zdrojem informací pro dnešní historiky zajímající se o oblast jihovýchodní Asie a v tehdejší době jistě přispělo mnohým obchodníkům k získání cenných poznatků o Vietnamu a okolních zemích. Nejčastěji jsou v těchto kapitolách probírány obecné informace o zemi – poloha jednotlivých zeměpisných částí, klima, produkty zemědělství, zvířectvo, původ názvosloví nebo jazyk – zde např. Alexadre de Rhodes informuje čtenáře o místní zvláštnosti oslovování dětí ošklivými jmény, aby tak byli odehnáni zlí duchové. Někdy se misionáři také zaobírají okolními zeměmi v souvislosti s Vietnamem – jaké země sousedí s tehdejším Tonkinem a Kočínčinou, jaké je postavení království Čampa a Siamu. Často se misionáři také věnují popisu sociálních poměrů, praktik, způsobu chování, odívání, tradiční léčby nemocí. Vedle tohoto se zajímají i o zvyky a rituály Vietnamců např. svatební, pohřební, novoroční a to

---

¹⁰² LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663)* (Historie misií ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663). Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 277.

nejen z čistě etnologického zájmu, ale také aby našli způsob jak integrovat křesťanské rituály a obřady do vietnamské kultury.¹⁰³ Také jsou v některých kapitolách popsány znalosti Vietnamců, např. v kapitole 6 v knize od Christofora Borri je probírána úroveň vietnamských astronomů.¹⁰⁴

Důležitou probíranou oblastí jsou také obchodní a komunikační trasy, námořní přístavy, systém vybírání zaměstnanců dle zkouškového systému, právní systém, politický systém, vojenská organizace – domácí síly, např. dle slov Alexandra de Rhodese nejsou zdejší vojenské jednotky té doby o nic horší než vojenské jednotky západních zemí.¹⁰⁵

Ve svých knihách v kapitolách o světských záležitostech psali misionáři samozřejmě i o historii. Například Alexandre de Rhodes ve svých Dějinách království Tonkinu popisuje povstání Lê Lợie proti čínské dynastii Ming okupující Vietnam až do roku 1427 a nástup dynastie pozdní Lê k moci. Dále popisuje mocenské boje mezi rodem Mạc, Nguyễn, Trịnh a Lê a události až do vlády svého současníka tonkinského panovníka Trịnh Tránga. Právě i Alexandre de Rhodes se zmiňuje, jak bylo poznamenáno výše, občas o souvislostech, které ve vietnamských kronikách nebyly zaznamenány a o to jsou tyto historiografické materiály ještě cennější.

Druhé části knih misionářů jsou věnovány duchovním záležitostem. Zde se především zaměřují na misijní činnost, úspěch a nezdary na toto poli a veškeré záležitosti a události, které se misíí týkají.

Dalším příspěvkem pro obohacení vietnamské kultury ze strany misionářů bylo položení základů pro ranou křesťanskou literaturu. Na první místo musíme samozřejmě zařadit cuốn sách bôn – knihu Katechismus od Alexandra de Rhodese napsanou vietnamsky a latinkou. Vedle této knihy řadíme do této kategorie i další napsané knihy a překlady především od Girolama Majoricy, který za celé své působení ve Vietnamu napsal nebo

---

¹⁰³ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misíí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 201.

¹⁰⁴ Volkov, Alexei: „Traditional Vietnamese Astronomy in accounts of Jesuit Missionaries.“ V *History of Mathematical Sciences: Portugal and East Asia III - The Jesuits, the Padroado and East Asian Science (1552 - 1773)*, autor: Luis Saraiva a Catherine Jami, 161 - 186. Singapore: World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd., 2008, str. 170.

¹⁰⁵ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misíí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 279.

přeložil celkem 48 knih.¹⁰⁶ K jeho nevýznamnějším překladům patří kniha týkající se katolicismu¹⁰⁷ a z jeho autorských je význačná např. kniha *Život Ježíše Krista* a některých jiných svatých. Témata rané křesťanské literatury byly např. modlitby, sváteční dny, legendy o životě svatých nebo o podstatě víry.

Mimo to byly vydávány významné materiály sloužící k výuce a ke studiu psané vietnamsky latinkou ale také i tzv. jižními znaky. Byly to např. kniha o katolické morálce od otců Buzomiho a De Piny nebo také kniha Rhodese o 15 utrpeních Ježíše Krista a výukové knihy napsané otcem Majoricou. Do rané vietnamské křesťanské literatury samozřejmě řadíme i literaturu zmíněnou výše, jelikož obsahuje kapitoly o křesťanství na území Vietnamu.

Jak vidno, misionáři se na literárním poli velice činili, za 50 let své přítomnosti ve Vietnamu vydali 80 knih. A opět to byli především jezuité, kteří na tom měli zásluhu, nejvíce se o toto vysoké číslo zasloužili Girolamo Majorica a Alexandre de Rhodes. Význam těchto knih tkví především v cenných informacích o soudobém Vietnamu, o jeho obyvatelích a historii země; a také v průběžných zprávách o úspěchu nebo nezdaru šíření nové víry. Literatura dala misionářům možnost oslovit věřící a podělit se s nimi o poznatky západní křesťanské kultury, o různé aspekty a podstatu víry, ale také první příležitost využít jimi vytvořený latinský přepis vietnamštiny. Misionáři tak přispěli prací v této oblasti k vytváření novodobé vietnamské kultury.

4.3 Vzdělávání

Do výčtu oblastí, kde ať už pozitivně nebo negativně zasáhlo křesťanství, nesmíme zapomenout zařadit ani vzdělávání. Jak bylo vyličené v podkapitole Křesťanství jako nositel západního myšlení a kultury byly zde určité skupinky misionářů, především jezuité, kteří se věnovali evangelizaci skrze šíření vědomostí – tedy vzdělávali vietnamské obyvatelstvo. Ale předmětem vzdělávání nebyly samozřejmě jen vědecké nauky, ale také křesťanské hodnoty, etika a morální otázky.

---

¹⁰⁶ LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misíí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009, str. 283.

¹⁰⁷ Od svatého Roberta Bellarmina.

Misionáři předávali Vietnamcům myšlenky a hodnoty, které byly samou podstatou křesťanství a dále které si křesťanství za celou svoji existenci postupně vzalo za své nebo vytvořilo, tzv. křesťanská tradice. Patří mezi ně obhajování monogamie, boj za mír a proti válkám, odpor k rasové diskriminaci a k otroctví, vymezování vzájemných lidských vztahů – jako drahocennost vlastního života i života druhých, vzájemná úcta, konání dobra. Misionáři vytvořili a zavedli dlouhodobé a jasné vzdělávací metody, které vedly ke vštípení těchto myšlenek shrnutých v bibli v Novém zákoně všem vietnamským věřícím. Díky tomu, že si vietnamští křesťané osvojili smysl pro etiku a aplikovali jej nejen na svůj duchovní ale také světský život, bylo docíleno toho, že v oblastech převážně katolických byla nízká zločinnost, závislost na drogách, krádeže, prostituce a rozvodovost.¹⁰⁸

Ale křesťanství nemělo vliv na vzdělávání pouze v době působení misionářů, ale také v moderní době. Především podkapitola byla zaměřená na činnost misionářů v oblasti literatury a úsilí při vývoji nového písma chữ quốc ngữ a právě s tím je úzce propojeno moderní vzdělávání. V druhé polovině 19. století, když Francie dobývala a získávala jednu vietnamskou oblast po druhé, až si nakonec podrobila celou zemi, vznikla potřeba dosadit do úřadů loajální vietnamské úředníky s odpovídajícím západním vzděláním. Ti by samozřejmě pracovali pod dohledem francouzských supervizorů, přesto by vykonávali práci, jež vyžaduje jisté znalosti. Avšak nikdo tímto vzděláním, které by alespoň částečně splňovalo požadavky na úředníka ve francouzské kolonii, nedisponoval. Ve Vietnamském království totiž bylo tradicí, že se budoucí úředníci a vzdělanci podrobovali tzv. klasickému čínskému vzdělání a jejich znalosti byly prověřovány úřednickými zkouškami.¹⁰⁹ Vzdělání tohoto typu ale rozhodně nesplňovalo parametry, jež nastavili a potřebovali Francouzi. Pro tyto účely byl tedy ve Vietnamu zaveden v roce 1879 nový vzdělávací systém dle západního typu¹¹⁰ a nástrojem a znakem tohoto nového systému se stalo právě misionáři vytvořené písmo chữ quốc ngữ. Protože pro Francouze byly jižní znaky příliš složité, velmi uvítali konečně více než dvě stě let starý výtvar misionářů a pozvedly latinizovanou formu vietnamštiny na úroveň oficiální

---

¹⁰⁸ TS. Đỗ Lan Hiền: „Catholicism in Community Development in Vietnam: Its Meaning.“ V *Relations between Religions and Cultures in Southeast Asia*, autor: Gadis Arivia a Donny Gahral Adian, 103 -111. Washington: The Council for Research in Values and Philosophy, 2009, str. 106.

¹⁰⁹ Učenci byli prověřováni ze znalosti Pěti klasických knih, Čtyř posvátných knih, bylo po nich požadováno sepsání básně zadané formy a napsání eseje na dané téma.

¹¹⁰ Hlavatá, Lucie; Ičo, Ján; Karlová, Petra a Mária Strašáková: *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 117.

úřední komunikace. Takto bylo latinizované formy vietnamštiny využito jako nástroje francouzské koloniální nadvlády.

Tento zápis však neupřednostňovali pouze Francouzi, ale také některé skupinky vietnamských intelektuálů, kteří jej chápali jako nutný reformní krok. Např. Tonkinská akademie, kterou v roce 1907 otevřel Phan Châu Trinh a která byla jednou z moderních vzdělávacích institucí té doby, upřednostňovala při hodinách vedených ve vietnamštině právě latinizovanou podobu.¹¹¹ Toto byl tedy přínos křesťanství pro moderní vzdělávací systém.

Ve vzdělávání se vietnamské křesťanské instituce angažují aktivně v rámci povolených mezí i v dnešní době. Např. ve vzdělávání nových kněží a při vzdělávání nových věřících. Dále se také angažují ve vzdělávání v sociálních oblastech skrze sirotčince, domovy pro přestárlé a nemocnice, které má církve pod svou patronací a systematicky je zakládala od 90. let 19. století.¹¹²

4.4 Výtvarné umění

Křesťanství zasáhlo do mnoha dalších odvětví vietnamské kultury a jednou z těchto oblastí bylo i výtvarné umění, které bylo obohaceno o ikonografii, řemeslné prvky typické pro křesťanství a především o křesťanské motivy. Samozřejmě, že západní křesťanské umění šlo ruku v ruce s šířením křesťanské nauky a zrcadlilo se tedy již v prvních uměleckých počinech na území Vietnamu. Avšak příhodná doba pro rozvoj křesťanského umění nastal až v období francouzské nadvlády, kdy kulturní výměna mezi Západem a Vietnamem byla o mnoho jednodušší než v předešlém období izolace vůči Západu zavedeném panovníky dynastie Nguyễn. Křesťanské umění jako takové bylo užito v oblastech, které jsou pro křesťanství typické nebo slouží přímo pro šíření křesťanství. Např. architektura – kostely, kláštery, hrobky; dekorativní umění – výzdoba interiérů; sochařství aj.

4.4.1 Architektura a dekorativní umění

Jednou z oblastí, kde se projevil křesťanské umění, byla architektura. Vedle civilních světských staveb, jež byly výtvorem architektury inspirované západní kulturou, vznikaly také

---

¹¹¹ Hlavatá, Lucie; Ičo, Ján; Karlová, Petra a Mária Strašáková: *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 135.

¹¹² Keith, Charles: *Catholic Vietnam: A Church from Empire to Nation*. London: University of California Press Ltd., 2012, str. 30.

stavby církevní – kostely, katedrály, kláštery, kaple, hrobky. Protože jsou tato místa důležitá pro práci kněží a k setkávání věřících iniciovali misionáři práci na stavbách kostelů ihned po svém příchodu na vietnamské území na počátku 17. století. Byli to samozřejmě také misionáři, jenž jediní znali řádné podoby kostelů, instruovali řemeslníky. Ale zpočátku a až do 19. století se však stavěly velmi malé, hrubé stavby nejčastěji ze slámy a ze dřeva, připomínající spíše přístřešky než kostely a od obyčejných domů je odlišoval pouze křížek vztyčený nad vchodem.¹¹³ Cílem totiž bylo mít co nejdříve místo k vykonávání bohoslužeb a pro výuku náboženství, proto stavba těchto kostelů trvala pouhých několik dní.¹¹⁴ Kostely ve Vietnamu tedy byly jen „starými a ošklivými boudami“ jak cituje Keith jednoho misionáře.¹¹⁵ Ale v dobách nejistých pro křesťanství bylo výhodné, že tyto kostely mohly být rychle demontovány a uschovány. S úspěšným šířením křesťanství a získávání nových věřících nastala potřeba rozšířit bohoslužebné prostory, což bylo řešeno vícero malými budovami, sloužení mší v bývalých chrámech jiných náboženství, nebo dokonce někde i v budovách současně stále využívaných věřícími jiné víry. Tento stav, z dnešního ekumenického pohledu zcela vyhovující, avšak soudobě již byl vnímán jako naprosto neudržitelný. Proto se navzdory nepříznivé situaci pro křesťanství začaly budovat nové kostely, které již nabývaly bytelnějšího a propracovanějšího charakteru. Z těchto starších chrámů z počátku 20. století se dochovaly do dnešních dní např. kostel Hạnh Thông Tây z roku 1921,¹¹⁶ avšak některé chrámy byly zničeny nebo pobořeny v dobách protikřesťanských represí a za vietnamské války během bombardování amerických letadel a musely být později opraveny nebo kompletně nahrazeny novými stavbami. Dalším obdobím, kdy byly hojně stavěny nové kostely a zakládány nové farnosti, byl přelom 19. a 20. století za nadvlády Francie. V této době vzrostl počet kostelů ve Vietnamu z 906 na 4578, tedy pětinašobně a byly také nově

---

¹¹³ Keith, Charles: *Catholic Vietnam: A Church from Empire to Nation*. London: University of California Press Ltd., 2012, str. 30.

¹¹⁴ Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 41.

¹¹⁵ Keith, Charles: *Catholic Vietnam: A Church from Empire to Nation*. London: University of California Press Ltd., 2012, str. 30.

¹¹⁶ Viz Nguyễn Nghi: *Nhà thờ Công Giáo ở Việt Nam: Kiến trúc - Lịch sử - Catholic Churches in Vietnam: Architecture - History*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà xuất bản Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh, 2004, str. 201.

doplněny o zvony, které dříve postavené chrámy většinou ještě neměly.¹¹⁷ A právě toto jsou kostely, které se dochovaly až do dnešní doby.

Vietnamská křesťanská architektura reprezentována kostely odráží harmonické skloubení tradičních náboženských staveb (pagod) a slohů evropských křesťanských staveb. Prvky zastupujícími orientální styl tradičních náboženských staveb jsou dvoustupňová zahnutá střecha, mnohopatrové věžičky nebo také použití čínských dlaždic jako zdobného prvku. Dispozice a vnitřní prostor sice také u některých staveb prozrazují spíše vliv asijského stavitelství, ale plně odpovídají funkci křesťanských staveb.¹¹⁸ Příkladem tesařské práce podle tradiční vietnamské architektury v interiéru katolického chrámu je např. kostel v Hung Yên.¹¹⁹ Tradiční asijský styl se u církevních staveb odráží také v celkové kompozici, jež utváří s krajinnými prvky např. horou, jezerem, řekou nebo zahradou určitou jednotu.

Vliv evropské křesťanské architektury prozrazuje např. snaha o dojem monumentálnosti stavby, který vzniká díky volbě vhodného materiálu (nejčastěji kamene) a celkovým uspořádáním stavby. Účelem monumentálnosti stavby je vzbuzení úcty a bážlivosti před Bohem, jemuž je tento svatostánek zasvěcen, ale zároveň přinášet lidem pocit přístřešku, porozumění a útěchy. Vedle tohoto byla přejata evropská křesťanská ikonografie a evropský vliv se projevuje také ve snaze napodobit kompozici a charakter některého z evropských architektonických slohů – nejčastěji novogotiky např. nádherná katedrála v městě Nha Trang a dále především novorománského slohu. Pro novorománský styl je typická potemnělá a tichá atmosféra a ve Vietnamu je reprezentován např. hlavními katedrálami v městech Hà Nội a Thành Phố Hồ Chí Minh.¹²⁰ Vietnamská architektura se však nevyhýbala ani inspiraci barokním slohem např. kostel An Toàn.¹²¹

Ve Vietnamu tak od doby přítomnosti křesťanství vznikaly chrámy, které byly zbudovány v čistě orientálním architektonickém slohu např. katedrála Phát Diệm dokončená

---

¹¹⁷ Keith, Charles: *Catholic Vietnam: A Church from Empire to Nation*. London: University of California Press Ltd., 2012, str. 30.

¹¹⁸ Nguyen Quan; Tuong Duong: "Western Culture in Vietnam." *The Journal of Decorative and Propaganda Arts*, 1994: 224-235, str. 229.

¹¹⁹ Nguyễn Nghi: *Nhà thờ Công Giáo ở Việt Nam: Kiến trúc - Lịch sử - Catholic Churches in Vietnam: Architecture - History*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà xuất bản Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh, 2004, str. 96.

¹²⁰ Tamtéz, str. 315.

¹²¹ Tamtéz, str. 80.

v roce 1891,¹²² jejíž hlavní vchod je zbudován z kamene a na něj navazuje dvoupatrová velice dlouhá hlavní loď ze dřeva s dřevěnými okenicemi nebo kamennými balustrádami v oknech, což je typickými pro asijské chrámy anebo také kostel Bình Sa, který je vystavěn v podobném duchu. Dále byly stavěny chrámy, které byly výsledkem propojení evropské a asijské architektury např. katedrála Kiên Lao, jež spojuje vznešenost a členění evropských katedrál s vietnamským smyslem pro umělecké detaily a barevnost. Vedle těchto kostelů jsou dnes také stavěny velice moderní kostely a původ jejich slohové inspirace lze velice těžko určit, příkladem je katedrála Phủ Cam.¹²³

Do materiálu, z kterého je chrám postaven, kamene, dřeva nebo štku byly vyřezány nebo vytesány dekorativní prvky. Misionáři velmi záhy poznali umělecké nadání a cítění Vietnamců a svěřovali jim dekorativní práce v chrámech. Protože si Vietnamci velmi zakládají na dekoraci a zdobných prvcích, jsou některé chrámy opravdovým unikátem z hlediska jemné a bohaté výrazovosti dekorativního umění.¹²⁴

Křesťanství přineslo do Vietnamu také nové techniky a především ornamentiku dekorativního umění pro výzdobu křesťanských staveb. Tradiční dekorativní umění, jež bylo nejvíce rozvinuté na císařském dvoře, je zastoupeno tradičními ornamenty a motivy, které spolu s evropským křesťanským ornamentálním uměním vytváří propojení při tvorbě výzdoby interiérů i exteriérů chrámů v podobě zdobných prvků na pilířích, oltářích, plátnech, při vyobrazení života svatých aj. Ve Vietnamu byly často využívány pro účely dekorace v chrámech velmi kvalitní a krásné materiály, např. dřevo, nebo kvalitní kámen, což vedle trvanlivosti a odolnosti zvyšovalo také půvabnost této výzdoby.¹²⁵

Kromě kostelů a kapliček zbudovaných pro konkrétní svaté v blízkosti kostelů, ozvláštnilo křesťanství vietnamskou architekturu a tvář vietnamské krajiny také o křesťanské hřbitovy a hrobky pozůstalých. Vietnamští křesťané však opět pouze slepě nepřevzali křesťanskou kulturu pohřbívání, ale promítli do ní asijského ducha. Sice zde opravdu stojí

---

¹²² Nguyen Quan; Tuong Duong: "Western Culture in Vietnam." *The Journal of Decorative and Propaganda Arts*, 1994: 224-235, str. 229.

¹²³ Pro vietnamskou křesťanskou obec je jistě velikým úspěchem, že se jim daří stavět nové kostely i v současné komunistické éře. Příkladem je např. kostel Ngọc Châu ve Vinh Qui, který byl dostaven v roce 2002 a vesnici jej darovali Vietnamci žijící v zahraničí. Nguyễn Nghị: *Nhà thờ Công Giáo ở Việt Nam: Kiến trúc - Lịch sử - Catholic Churches in Vietnam: Architecture - History*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà xuất bản Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh, 2004, str. 93.

¹²⁴ Nguyen Quan; Tuong Duong: "Western Culture in Vietnam." *The Journal of Decorative and Propaganda Arts*, 1994: 224-235, str. 231.

¹²⁵ Tamtéz.

pomníky, desky a náhrobky s křesťanskou symbolikou a v tradičním evropském uspořádání, ale vyvedené ve vietnamské barevnosti s využitím barevných dlaždic a v harmonickém spojení s přírodou.

4.4.2 Sochařství

Křesťanství ve Vietnamu dále ovlivnilo další druhy výtvarného umění např. sochařství. Se sochami s křesťanským motivem se ve Vietnamu nejčastěji setkáme v církevních budovách, v bezprostřední blízkosti křesťanských staveb nebo na průčelí domů. Se sochami umístěnými volně v krajině jako je tradicí v evropských zemích se běžně nesetkáme, jednou z výjimek je obří 32 metrová socha Krista Krále ve Vŭng Tàu, která byla započata v roce 1974 a dokončena v roce 1994.

Nejčastěji je ve vietnamském sochařství zobrazována Panna Maria – jako ochránkyně je ve Vietnamu i hojně umísťována před obytné domy a na jejich průčelí. Nejznámější je socha Panny Marie Královny míru umístěná před katedrálou Neposkvrněného početí Panny Marie v Thành Phố Hồ Chí Minh. Dále se můžeme ve Vietnamu před kostely setkat se sochami svatých, jimž jsou dané kostely zasvěceny např. sv. Pavel, sv. Petr aj. V sochařství neměli Vietnamci tolik šancí vlastní inovace jako v dekorativním umění a při stavbách kostelů. Aby totiž bylo možné svaté bezpečně určit, je třeba zobrazit je se známými atributy, vietnamské křesťanské sochy jsou tedy vytvářeny podle evropského vzoru.

V zásadě lze říci, že křesťanství přineslo do Vietnamu nové motivy a inspiraci jak s těmito motivy pracovat a Vietnamci využili svých znalostí tradičních technik např. práce s lakem a vytvořili unikátní díla, ve kterých někdy převládá prvek asijský jindy zase ten evropský.

Tato kapitola na téma promítnutí křesťanství do vietnamské kultury si stanovila za cíl odpovědět na otázku, zda příchod západního myšlení a kultury byl pro vietnamskou kulturu přínosný nebo naopak pošlapávající zavedené zvyklosti. Aby bylo možné na tuto otázku odpovědět, podrobila jsem zkoumání kulturní okruhy, ve kterých se ve Vietnamu křesťanství nejvíce projevilo, a došla jsem k tomuto závěru.

V době, kdy přicházeli na vietnamské území první Evropané včetně misionářů, měl Vietnam pevně vytvořenou svoji vlastní svěbytnou kulturu. Ta sice v mnoha aspektech

kopírovala kulturu čínskou, ale prolínání kulturních vlivů sousedních států je součástí historie národů celého světa. Evropané z pohledu svých vlastních kultur byli schopni identifikovat, čeho se ve vietnamské kultuře „nedostává“. Nejvíce to samozřejmě uměli rozkrýt misionáři, kteří byli za tímto účelem školeni. Jejich prvotním úkolem bylo přinést do Vietnamu chybějící pravou víru a pravého Boha a zanést obojí do každé stránky života a kultury vietnamských obyvatel. Ale misionáři byli svědkem existence velmi vyspělých náboženských a filozofických představ, které byly u vietnamského národa již silně zakořeněné. Stejně tak tomu bylo např. i v Číně. Misionáři zastávající akomodaci si v té chvíli uvědomili, že těmto vyspělým a nábožensky založeným národům nelze předkládat Boha jako by jej dosud nepoznali a odstranit vše čemu tito lidé dosud věřili, co pro ně bylo důležité. Právě naopak museli misionáři najít v křesťanství oprávnění pro všechny přirozené hodnoty vietnamské kultury, ale zároveň je rozmnožit o hodnoty křesťanské a evropské kultury. Skrze tuto metodu přijímala vietnamská kultura volně podněty té evropské a to přispělo i k většímu zájmu o křesťanství. V tuto chvíli byl příchod západního myšlení a kultury stále inspirující a misionářům jmenovitě jezuitům záleželo na uchování tradičních prvků vietnamské kultury a zasluhovali se o její rozvoj. Poté však zákaz akomodace, který měl donutit Vietnamce upustit od konfucianismu a jiných myšlenek a podpořit čistého praktikování jediné víry naopak vyvolal uzavření Vietnamu jak pro křesťanství tak vlastně i pro západní vlivy. V důsledku se tedy Vietnamcům podařilo uchovat si svá tradiční náboženství, zvyklosti a kulturu a také křesťanství a evropské kultuře se podařilo proniknout do Vietnamu. Vše by mělo ale daleko hladší průběh a z křesťanství mohlo do vietnamské kultury přejít více dobrého, kdyby se křesťanství nesnažilo jít cestou násilného prosazování svého vlivu.

5. VLIV KŘESŤANSTVÍ NA SPOLEČNOST

Poslední kapitola práce si klade za cíl zmapovat vietnamskou společnost, ve které si vedle tradiční víry našlo své místo také křesťanství. Tento proces byl velice zdoluhavý a členitý, proto se dále také věnuji hlavním problémům, které mezi křesťanstvím a tradičními vietnamskými náboženstvími vyvstaly a musely být řešeny.

První podkapitola je zaměřena na rituály, hlavní spor mezi křesťanstvím a tradičními náboženstvími. Zabývám se otázkou, jak se křesťanství k tomuto problému postavilo a jak to spolu s integrací vlastních křesťanských rituálů a svátků ovlivnilo život a formování vietnamského křesťanského společenství?

Druhá podkapitola předkládá analýzu role křesťanství v utváření nové společenské organizace zahrnující již také křesťanské společenství. Přednostně se věnuji otázkám: Jaký je rozdíl mezi tradiční a křesťanskou rodinou ve Vietnamu? Zasáhlo křesťanství do geografické struktury obyvatelstva? Jaká byla specifika křesťanské společnosti? Jaký byl vzájemný vztah mezi křesťanskou a tradiční společností?

5.1 Křesťanství v životě Vietnamců – střet asijského a evropského kulturního vzorce

Jak bylo řečeno v kapitole o křesťanství a kultuře, při příchodu Evropanů měli již Vietnamci samozřejmě vybudovanou vlastní kulturu a měli osvojené vlastní náboženské a filozofické představy včetně bohatého a rozmanitého systému lidových vyznání a pověr, kterým podřizovali svůj každodenní život. Při hlásání křesťanské víry ve Vietnamu narazili tedy misionáři na různé překážky, neboť mezi novou vírou a duchovní kulturou místních ležela hluboká propast. Již při rané evangelizaci na území Vietnamu se mnoho obyčejných lidí i členů královských rodů dalo ochotně pokřtít, ale brzy zase přešli zpět ke konfuciánskému nebo buddhistickému vyznání.¹²⁶ Jestliže totiž Vietnamci přijali křesťanství s jeho odlišnými hodnotami, prioritami a etikou nutně to pro ně neznamenal podřítit tomu svůj způsob života a vyhradit se vůči náboženstvím a životním hodnotám, které dosud uctívali a vyznávali.

---

¹²⁶ Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 83.

Díky principům akomodace nebyl počáteční střet mezi asijským a evropským náboženským vzorcem nijak bouřlivý, ale zákaz akomodace zanesl především do řad konfuciánů a buddhistů pohoršení nad pohrdáním tradičními hodnotami, na kterých byla vietnamská společnost postavená. Křesťané byli po zákazu akomodace nuceni vzdát se konfuciánského a buddhistického učení a všeho co bylo označeno za pohanské. I přes tuto podmínku (Vietnamci ji ne zcela důsledně dodržovali) se ve Vietnamu podařilo zformovat velké křesťanské společenství čítající dnes asi 8 % populace, což odpovídá asi 7 milionům věřících.¹²⁷ Tento zákaz však přesto hluboce zasáhl hodnoty, které vietnamská společnost vyznávala. To se projevilo např. ve sporech o rituály.

5.1.1 Křesťanství jako element zasahující do tradičních hodnot společnosti – problém s rituály

Život ve vietnamské společnosti byl vždy, po celou dobu její existence, podřízen rozmanitému systému lidových vyznání a nejdůležitější místo v něm zastávalo uctívání předků – tradice a základní forma duchovního života, která spojovala celou rodinu, vesnici a celou zemi. Uctívání předků nabývalo stále většího významu a nakonec získalo zcela nový rozměr, když byl v prvním tisíciletí na území Vietnamu přinesen konfucianismus. Toto učení totiž přikládalo nezměrný důraz právě na rodinu a rod a jako největší morální hodnotu ustanovovalo synovskou úctu k rodičům a určovalo muže jako pilíře rodiny a pokračovatele rodu.

Význam uctívání předků ještě vzrostl v 15. století, když si panovníci rodu Lê zvolili konfucianismus za státní filozofii a zákonem nařídili všem potomkům až do jejich vlastní smrti povinně projevovat úctu předkům. Kromě toho rod Lê označil veškerou půdu jako rodově dědičnou, což z vietnamské rodiny činilo základní ekonomickou jednotku a přidalo potomkům další důvod proč dodržovat uctívání předků.¹²⁸ Postupně se rituály a obřady uctívání předků rozrůstaly a ustalovaly, až dostaly podobu vytváření genealogií a veršovaných genealogií, stavění důstojných chrámů pro předky (nhà thờ họ) a u královských rodů se

---

¹²⁷ Vietnamský statistický úřad na svých stránkách neuvádí kategorii náboženské vyznání, proto je údaj o počtu křesťanů ve Vietnamu odvozen z různých pramenů.

¹²⁸ PGS.TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nếp sống đạo của người công giáo Việt Nam (Životní styl vietnamských katolíků)*. Hà Nội: NXB từ điển Bách Khoa, 2010, str. 209.

pouštěli do stavění majestátních hrobek jako místa posledního odpočinku svých vznešených předků.¹²⁹

Nebyl to ale pouze konfucianismus, ve kterém si tradice uctívání předků našla své místo, i jiná učení a náboženství tento národní kult silně podporovala. Vedle zmíněného konfucianismu to byl také buddhismus, taoismus, ale také i novodobé víry Cao Đài a Hòa Hảo. Řečeno jinými slovy, zatímco počty věřících jsou roztrženy mezi mnoha náboženstvími a učením, jsou opět spojovány kultem předků, který ve Vietnamu dodržuje téměř 100 % obyvatel.¹³⁰

Jediným náboženstvím ve Vietnamu, které nebylo ochotno přijmout uctívání předků za svou součást, bylo křesťanství. A averze křesťanství vůči této vietnamské tradici dlouhodobě bránila v nastoupení na cestu k integraci s vietnamskou národní kulturou, protože když se vietnamští křesťané takto obrátili zády k tradiční kultuře, způsobili tím trhlinu uvnitř většinové společnosti.¹³¹ Jezuité byli jedini, kdo v počátcích křesťanství ve Vietnamu kult předků věřícím povolovali a později se i o obnovení povolení tohoto kultu i zasazovali. Protože jezuité nepovažovali tento kult za výplod pouhé pověřivosti, ale naopak za znak zcela sociální, povolili věřícím dodržovat tuto tradici doma.¹³² K jezuitům se při obhajobě uctívání předků připojilo i několik málo dominikánských mnichů a kromě nich i misionáři působící v Číně, protože zákaz těchto obřadů se týkal i čínských křesťanů. Argumentace všech spočívala především v tom, že se jedná o pouze více propracované obřady s cílem pečovat o duši zemřelých předků, což je vlastně plně v mezích 4. přikázání Desatera: Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi. A zároveň bylo podle nich možné tyto obřady zahrnout pod biblické přikázání: Miluj bližního svého jako sama sebe (Mt 22, 39).

Navzdory těmto argumentům ale církve vydala v roce 1645 zákaz akomodace a zapověděla tak na velmi dlouhou dobu křesťanům ve Vietnamu nadále kult předků a

---

¹²⁹ PGS.TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nếp sống đạo của người công giáo Việt Nam (Životní styl vietnamských katolíků)*. Hà Nội: NXB từ điển Bách Khoa, 2010, str. 210.

¹³⁰ Tamtéž, str. 211.

¹³¹ Ramsay, Jacob: „Miracles and Myths: Vietnam Seen through Its Catholic History.“ V *Modernity and Re-enchantment: Religion in Post-revolutionary Vietnam*, autor: Philip Taylor, 371 - 398. Singapore: Institute of Asian Studies, 2007, str. 372.

¹³² PGS.TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nếp sống đạo của người công giáo Việt Nam (Životní styl vietnamských katolíků)*. Hà Nội: NXB từ điển Bách Khoa, 2010, str. 213.

související obřady udržovat.¹³³ I přes to, že někteří dominikáni sdíleli názor jezuitů, byl to právě jejich řád, jež zastával nejtvrdší a nejvíce negativní postoj k asijské tradici uctívání předků. Právě na základě jejich stížnosti na praktiky Vietnamců ohledně kultu uctívání předků, duchů a různých démonů, vydal papež rozličné zákazy, které se nejčastěji vztahovaly k obřadům kultu uctívání předků a rituálního pohřbívání.¹³⁴ Noví biskupové byli vedeni k tomu, aby uctívání předků nepodporovali. A zastánci zákazu tvrdě prosazovali, aby kdokoli, kdo vykonává obřady v rámci kultu předků, nesměl vstoupit do kostela. Mimo to nařkli jezuitu, že žádají o povolení tradice uctívání předků jen proto, aby mohli ve Vietnamu snadněji získávat nové věřící. To bylo samozřejmě naprosto závažné obvinění vycházející z nevraživosti mezi misijními řády. Proti jezuitům měli totiž příslušníci jiných řádů určitý hendikep, který právě vyvolal tento spor o zařazení nebo nezařazení vietnamských rituálů do křesťanství. Touto nevýhodou jiných řádů byla neschopnost vcítit se do fungování vietnamské společnosti a především pochopit její kulturní tradice, na kterých byla vlastně celá společnost založená. Kněz Thiệu Cẩm odůvodňuje odmítnutí uctívání předků následujícími slovy: „V počátcích když misionáři přicházeli na území Číny a Vietnamu, tak zprvu ještě nerozuměli zdejšími kulturními tradicím, proto považovali tradici uctívání předků za druh náboženství, ve kterém lidé uctívají své zemřelé, proto požádali papeže o vydání dekretu zakazujícího toto uctívání... Toto nešťastné nedorozumění vzniklo především kvůli západním misionářům, kteří sloučili termín našeho „uctívání“ se západním teologickým termínem „náboženství“.“¹³⁵

Tím, že církev zakazovala svým členům ve Vietnamu ty tradice, na kterých si celá společnost velice zakládala, zhoršovala tak vědomě svoji pozici ve Vietnamu a oddalovala proces inkulturace.¹³⁶ Zákaz akomodace sice střídala různá zmírnění, ale nakonec byl v platnosti až do 20. století. Teprve až 14. 6. 1965 na základě II. Vatikánského koncilu bylo ve

---

¹³³ Franzen, August: *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1995, str. 239.

¹³⁴ TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nghi lễ và lối sống công giáo trong văn hóa Việt Nam (Obřady a křesťanský styl života ve vietnamské kultuře)*. Hà Nội: NXB khoa học xã hội, 2001, str. 207.

¹³⁵ Citováno z PGS.TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nếp sống đạo của người công giáo Việt Nam (Životní styl vietnamských katolíků)*. Hà Nội: NXB từ điển Bách Khoa, 2010, str. 216.

¹³⁶ „Termín inkulturace vystihuje dynamický vztah mezi vírou a kulturou: Víra musí být zaseta jako semeno v určitém kulturním prostředí, v něm nalézt sebevyjádření vycházející z oné kultury a nakonec tuto kulturu celou proměnit. Proces inkulturace má tři kroky: 1. Překonání přílišné vazby křesťanství na tzv. západní kulturu nebo na vyjadřovací formy překonaných a již neexistujících kulturních epoch; 2. Vyjádření křesťanského náboženství pomocí prvků příslušných mimoevropských kultur, resp. skrze nové výrazové prostředky současných kultur západní civilizace; 3. následné tvůrčí proměňování a očišťování existující kultury, které by bylo základem kultury nové.“ Citováno z Pešek, Jiří: *Cesty katecheze: Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*. 1 2010. <http://www.cestykatecheze.cz/casopis/2010-1/Inkulturation.html> (přístup získán 23. listopad 2012).

Vietnamu uctívání předků povoleno. V Číně se tak stalo o několik let dříve v roce 1939, ale jak v Číně, tak i ve Vietnamu přišlo zrušení tohoto zákazu příliš pozdě. V komunistických zemích nemají již staré rituály a tradice takový význam.¹³⁷

Je ale nezbytné dodat, že i přes oficiální zavržení tradice uctívání předků, které ve vnitřních organizacích církve vyvolávalo poměrně prudké rozbroje, se Vietnamcům vždy podařilo najít si způsob, jak na různých úrovních udržovat tento kult i nadále. Protože jak bylo již zmíněno, byla to zásadní tradice, kterou vykonávala celá vietnamská společnost, a vietnamští křesťané nechtěli být z této vlastní společnosti vytrženi. V současné době, kdy jsou obřady k uctívání předků konečně v křesťanství oficiálně povoleny, mají i vietnamští křesťané doma oltáře předků a mohou stejně jako ostatní vykonávat různé rituály včetně zapalování svíček, vonných tyčinek a kadidla, ale tyto obřady nesmí být separovány od křesťanských obřadů uctívajících Boha. Na oltářích pro předky se tedy velmi často nacházejí vedle fotek zemřelých předků i obrázky nebo sošky Panny Marie a Ježíše Krista a u oltáře předků se za zemřelé vietnamští křesťané modlí růženec.¹³⁸ Pro tradici uctívání předků jsou pro křesťany nejvýznamnější mše svaté konané u příležitosti nového roku a především také 2. listopadu na Památku všech věrných zemřelých (Lễ Cầu hồn).

Jak je tedy na této problematice s tradičními obřady vidět, církev na jedné straně zakazovala vše, co vyhodnotila za pohanské a na straně druhé to nahrazovala oficiálními křesťanskými obřady, které ve výsledku měly stejný účel – uctít památku zemřelých. S příchodem křesťanství byly kromě Památky všech věrných zemřelých přineseny i jiné křesťanské obřady a svátky, které způsobovaly odklon vietnamské křesťanské společnosti od tradičních obřadů.

5.1.2 Zavržení kultů tradiční víry a integrace křesťanských rituálů a obřadů

Specifikum asijských náboženství spočívá ve schopnosti spolu navzájem se prolínat a kromě toho přijmout za své i starší lidové kulty. Ve Vietnamu jako i v jiných asijských zemích se tedy nesetkáme s lidmi vyznávajícími čistě pouze buddhistickou víru,

---

¹³⁷ Franzen, August: *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1995, str. 240.

¹³⁸ PGS.TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nếp sống đạo của người công giáo Việt Nam (Životní styl vietnamských katolíků)*. Hà Nội: NXB từ điển Bách Khoa, 2010, str. 217.

konfucianismus nebo jen tradiční víru. Nejčastěji se u Vietnamců setkáme spíše s propojením všech asijských náboženství i spolu s lidovými kulty a v různých životních otázkách jim podle druhu problému pomáhá nalézt odpověď jiná víra.

Křesťanství je však založeno na zcela jiném základě. Ve své podstatě se jedná o náboženství mající velmi malou toleranci k jiným vírám a od svých věřících vyžaduje naprosté odpoutání od cizích elementů, které by mohly vést k herezi. Navzdory tomu, že tradiční víry řídí každodenní život vietnamské společnosti, např. určují vzájemné vztahy nebo svátky, byl ve Vietnamu uplatňován stejný postup. Cílem křesťanství ve Vietnamu bylo tedy nahradit svými ty hodnoty, zvyky a obřady dané asijskými náboženstvími a lidovými kulty. Jaký konkrétní posun od Vietnamců vyznávající tradiční víry podstoupili vietnamští křesťané, zobrazuje následující tabulka zabývající se konkrétními oblastmi:

Oblast	Vietnamci s tradiční vírou	Vietnamští křesťané
Přijímání vlivu	Kultury jihovýchodní Asie zahrnující konfucianismus, buddhismus, taoismus	Křesťanství a západní kultury
Vztahy panovník vs. já	Loajální, panovník je na prvním místě	Oddanost panovníkovi, ale na prvním místě je víra v Ježíše Krista
Vztahy manželka vs. manžel	Patriarchální, polygamní, nadřazenost mužů nad ženami, upřednostnění mužských potomků při vykonávání obřadů k uctění předků a v dědičnosti. Žena: podrobenost, ctnost	Více rovnosti ve vztahu mezi manžely, monogamní. Pozice ženy více uvolněná
Vztahy otec, matka vs. děti	Oddanost a láska k rodičům, důležité pro uctívání předků	Úcta a poslušnost není tak bezvýhradná jako v asijské tradici, ani úcta k předkům nehraje takovou roli
Duchovní život	Polyteismus, bůh a člověk nejsou zcela odděleni	Monoteismus, znatelněji oddělené božské od pozemského
Oddanost víře	Přinášení obětí ano, ale ne jen jednomu náboženství	Uctívání, oddanost víře, život podle jedné víry
Tolerantnost k jiným vírám	Tolerantní	Málo tolerantní
Náboženské aktivity	Vykonávány jednotlivci, nejsou organizovány žádnou církví, a když ano tak neformálně, málo skupinových aktivit, nízká organizovanost	Vykonávány jednotlivci i v rámci společenství, organizují je křesťanské církve, časté skupinové aktivity, pevná organizace
Organizace	Společnost založená na rodové hierarchii, význam starších a autorit	Církevní organizace, hierarchie církevní, menší význam starších a autorit

Tabulka 1 ¹³⁹

¹³⁹ Převzata z Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009, str. 141.

Aby křesťanství mělo moc zakazovat přejímání prvků z jiných náboženství a lidových kultů, muselo svým vietnamským věřícím nabídnout dostatečnou náhradu, např. v podobě vlastních svátků. Ne vždy však byla tato náhrada ekvivalentní jako v již zmíněném případě jednodenního svátku Památky zesnulých, který samozřejmě nemohl zastoupit rituály konané za zemřelé celoročně ve snaze být s nimi za dobře a zapojit je i po jejich smrti do významných událostí v rodině. Proto musely být některé tradice vietnamským křesťanům znovu navraceny nebo jim nemohly být vůbec odepřeny, např. oslavy čínského nového roku. Avšak mnoho jiných svátků, obřadů a hodnot bylo přijato vřele, velmi dobře se uchytily, mnohdy i u nekřesťanů. Byly díky nim i úspěšně naplněny potřeby náboženského života Vietnamských a mohly být díky nim i jejich každodenní životy podřízeny.

Ve vietnamském křesťanském společenství se neobyčejně ujaly a jsou populární např. církevní zpěvy – církevní písně i zpívané modlitby. Církevní sbory se těší velké oblibě, což vyjadřuje kladný vztah Vietnamských k hudbě. Ze svátků jsou ve Vietnamu samozřejmě nejoblíbenější Vánoce a Velikonoce, i když nejsou uznávány jako svátky státní, slaví je široká veřejnost. Křesťané je slaví v kostele a doma s rodinou, nevěřící formou zábavy na veřejných prostranstvích. Vedle těchto významných svátků se do vietnamské kultury promítly i jiné křesťanské oslavy, které mají spíše lokální charakter, např. výročí farních patronů, což jsou formy obecních festivalů.¹⁴⁰ Zde bych se však ráda zaměřila konkrétněji na rituály konané vietnamskými křesťany na oslavu čínského (lunárního) nového roku a na obřady k uctění Ježíše Krista.

Ze svátků vycházejících z tradičních náboženství je pro Vietnamce nejvýznamnější čínský nový rok (Tết Nguyên đán), jinak také označovaný jako lunární nový rok. Nejedná se však pouze o novoroční oslavy a oslavy příchodu jara, ale jsou to také významné dny určené k uctění duší zemřelých a různých duchů. I z tohoto důvodu je jeho důležitost velická a křesťanské církve tento svátek nemohly odvrhnout, ale naopak se jeho slavení podvolit a přizpůsobit.

Z misionářů se první rozsáhleji o této tradici oslavy lunárního nového roku zmiňuje Alexandre de Rhodes v Historii království Tonkinu. Popisuje, že během třídních oslav

---

¹⁴⁰ TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nghi lễ và lối sống công giáo trong văn hóa Việt Nam (Obřady a křesťanský styl života ve vietnamské kultuře)*. Hà Nội: NXB khoa học xã hội, 2001, str. 170.

v hlavním městě lidé vykonávají zvyky mající základ v pověrách. Aby tomu u křesťanů předešel, inspiroval je ke ctnostné činnosti - ke vztyčení velikého kříže, který na nový rok obdivoval i panovník. Rhodes se rozepisuje i konkrétněji, kterým modlitbám se v který z těchto tří dní přesně věnovali a komu vzdávali díky při mších. A nezapomíná dodat, že se všichni nemohli dočkat, jak se na tuto činnost během oslav těšili.¹⁴¹ Podle inspirace vycházející od Alexandra de Rhodese se až asi do 60. let 20. století udržel následující program: první den oslava Boha, druhý den oslava Spasitele Ježíše Krista a třetí den oslava Ducha svatého. Avšak podle nové křesťanské tradice se oslavy začínají již poslední den v lunárním roce, kdy se koná noční mše. V první den nového roku je mše obětována za mír pro nadcházející rok, druhý den je pro Vietnamce velmi významný, při mši jsou totiž konány obřady za předky – prarodiče, rodiče. Poslední třetí den je mše věnována posvěcení povolání a zaměstnání.¹⁴²

Na rozdíl od tradice slavení čínského nového roku pochází obřady k uctění Ježíše Krista z tradic původně křesťanských. Významné postavení Ježíše Krista ilustruje druhý řádek v *Tabulka 1*. Jak je zde uvedeno, v dobách, kdy Vietnamu vládli panovníci a pro konfuciány byli panovníci nade vše, pro vietnamské křesťany měl být na prvním místě Ježíš Kristus. Odtud tedy pochází snaha o zavedení a rozšíření obřadů k uctění Ježíše Krista. V evropských katolických společenstvích se oběť Ježíše Krista oslavuje v rámci Slavnosti Těla a Krve Páně a Eucharistické adorace. Ve Vietnamu však byla misionáři v 18. století,¹⁴³ jiný pramen uvádí, že až v roce 1903,¹⁴⁴ zavedena ještě tradice oslav svátku Lễ châu lượ,¹⁴⁵ což v doslovném překladu znamená „přijetí“, „audience“. Setkání za účelem eucharistické adorace neboli uctívání Krista přítomného v proměněné hostii. Jedná se svátek organizovaný pro celou diecézi, trvající nejčastěji tři dny, ale v současné době, kdy se zvyšuje oblíbenost tohoto svátku, prodlužují některé diecéze oslavy i na celý týden. Proto tohoto svátku využívají věřící i k návštěvám svých příbuzných, u kterých jsou hostěni po celou dobu konání slavnosti. Tato

---

¹⁴¹ TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nghi lễ và lối sống công giáo trong văn hóa Việt Nam (Obřady a křesťanský styl života ve vietnamské kultuře)*. Hà Nội: NXB khoa học xã hội, 2001, str. 196.

¹⁴² Tamtéž, str. 197.

¹⁴³ LM. Trần Minh Công: *Cộng Giáo Việt Nam*.

<http://www.conggiaovietnam.net/index.php?m=home&v=detail&ia=6684> (přístup získán 12. únor 2013).

¹⁴⁴ TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nghi lễ và lối sống công giáo trong văn hóa Việt Nam (Obřady a křesťanský styl života ve vietnamské kultuře)*. Hà Nội: NXB khoa học xã hội, 2001, str. 165.

¹⁴⁵ Tento svátek nejvíce odpovídá tzv. Quarant' ore – 40hodinová adorace Nejsvětější svátosti.

slavnost na diecézní úrovni se těší veliké oblibě a návštěvnosti, oslavy jsou velkolepé s doprovodným programem, průvodem, hudbou i tancem, proto tento svátek připomíná spíše festival. První den oslav je zahájen odpolední slavnostní mší. Hlavním dnem celých oslav je den druhý. Nejprve probíhá ranní mše a večer se konají vigilie a v průběhu celého dne lidé přistupují a klaní se hostii. Celá slavnost je ukončena odpoledne třetího dne kulturním festivalem.

Na příkladu významného svátku k uctění Krista v eucharistii vidíme, že církev si ve Vietnamu našla způsob jak své svátky úspěšně včlenit do vietnamské kultury a využila k tomu i propojení s tradiční hudbou, tanci, hudebními nástroji, tzn. oslavy svátků byly přizpůsobeny vietnamským zvyklostem. Církvi se tak dařilo těmito oslavami vyrovnat se oslavám tradičních vietnamských náboženství. Pokud tedy nebylo v možnostech křesťanských církví některé tradiční svátky zakázat, raději zvolily vlastní způsob jak je oslavit.

5.2 Promítnutí křesťanství do společenské organizace

Základní jednotkou společnosti je pro křesťanství rodina a jedna z rolí křesťanství ve Vietnamu spočívala od začátku v přinesení nového řádu, zvyků a hodnot vycházejících z křesťanského pojetí rodiny, rodinných vztahů, role jednotlivce v rodině, manželství aj. Do zahájení evangelizace následovaly vietnamské rodiny striktně pouze řád daný konfuciánským modelem tj. patriarchální uspořádání rodiny. Tento model upravuje vše od založení nové rodiny, přes práva a povinnosti prvorozeného syna a posvatební lokaci až po vymezení veškerých vztahů mezi členy rodiny. Je nutno také podotknout, že vztahy dané konfucianismem dalece přesahovaly i rámec rodiny a dávaly předobraz dalším vztahům ve společnosti např. i směrem k panovníkovi. Na tomto příkladu je zřejmé, že udržování tradičních vztahů a organizace v rodině umožňovalo zachovávat i řád ve společnosti.

Jak je ukázáno v *Tabulka 1*, pojetí rodiny v křesťanství ale rozhodně nevycházelo z tak přísného patriarchálního uspořádání, které by jako v konfucianismu prikazovalo bezmeznou poslušnost ženám vůči manželům ani dětem vůči rodičům. Nároky a pohled na rodinu se u konfucianismu a křesťanství rozcházely i v dalších oblastech, přičemž některé tradice byly již tak silně zakořeněné, že se v rodinném životě vietnamských křesťanů vedle charakteristických prvků z křesťanství objevují i dnes jakožto prvky zcela tradiční. Jak již víme přijetí nové víry,

se kterou přicházely i mnohé zákazy, vyvolávalo jisté konflikty, nejvíce s hlavními představiteli konfucianismu, buddhismu a tradičního šamanismu. A právě tyto byly tři nejvýznamnější oblasti, ze kterých přejímaly prvky tradiční vietnamské rodiny.¹⁴⁶ Navzdory tomu, že byly křesťanskými církvemi tyto prvky zakazovány, vztah mezi křesťanstvím a jinými náboženstvími a filozofiemi se nakonec harmonizoval a jak již bylo řečeno, některé tradiční prvky byly opět povoleny. Proto vietnamskou křesťanskou rodinu lze dnes označit jako rodinu s mnoha prvky společnými s tradiční vietnamskou rodinou a k tomu navíc obohacenou o specifika vycházející z křesťanské víry. Např. že všichni rodinní příslušníci podstupují křesťanské obřady tj. svátosti, kterých většina křesťanských církví stanovuje sedm a nejdůležitější je pro vietnamské křesťany svátost křtu, protože její přijetí spojuje všechny členy rodiny.¹⁴⁷

Vedle přetváření řádu a fungování vietnamských rodin podle daného křesťanského konceptu stálo křesťanství na poli společenském také za změnami v sociální geografické struktuře. Tento proces započal s nárůstem počtu věřících a vedl od poloviny 16. století do konce 18. století k zakládání tzv. katolických vesnic (làng đạo/làng giáo) v Tonkinu a v severní části Annamu tj. na území vlády rodu Lê a Trịnh.¹⁴⁸ Katolická církev tak vedle administrativní struktury¹⁴⁹ vybudovala také strukturu komunitní. Základní jednotkou komunity byli samozřejmě jednotlivci a rodiny. Nad komunitou posléze převzala záštitu celá vesnice tam, kde žili pouze katolíci, a ve vesnicích, kde byli katoličtí věřící menšinou, obývala tato minorita alespoň společně konkrétní části vesnice. Dovršením nové katolické komunitní struktury ve Vietnamu byl vznik oficiálního sdružení katolických vesnic a mnoha dalších základních forem katolických sdružení, které spojovaly nejen katolické vesnice ale i vesnice, kde byli katolíci minoritou. Funkce těchto sdružení byly různé, především spočívaly v organizování náboženského, rituálního a sociálního života např. společné odříkávání

---

¹⁴⁶ PGS.TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nếp sống đạo của người công giáo Việt Nam (Životní styl vietnamských katolíků)*. Hà Nội: NXB từ điển Bách Khoa, 2010, str. 103.

¹⁴⁷ Tamtéž, str. 105.

¹⁴⁸ Ramsay, Jacob: „Miracles and Myths: Vietnam Seen through Its Catholic History.“ V *Modernity and Re-enchantment: Religion in Post-revolutionary Vietnam*, autor: Philip Taylor, 371 - 398. Singapore: Institute of Asian Studies, 2007, str. 378. Podle Charlese Keitha byly tyto katolické vesnice zakládány až do pozdního 19. století viz Keith, Charles: *Catholic Vietnam: A Church from Empire to Nation*. London: University of California Press Ltd., 2012, str. 21.

¹⁴⁹ Administrativní členění katolické církve ve Vietnamu je založeno na struktuře evropské – základní jednotkou je sbor, poté následuje farnost, vikariát a nejvýše je postaveno biskupství.

modliteb za mrtvé, a zároveň i ve vytváření jednoty a silné pozice katolické církve v těchto oblastech.¹⁵⁰

Katolická církev a její představitelé misionáři považovali vietnamské prostředí kvůli buddhismu, konfucianismu a nepřívětivé politické situaci za nadmíru nepřátelské, proto byli velice nakloněni vzniku zmíněných katolických vesnic. Jejich přednosti spatřovali v soustředění věřících do jednoho konkrétního místa, což usnadňovalo pastorační činnost, vyvarování se nežádoucím rituálům, které byly vykonávány příslušníky jiné víry, udržení nových věřících a vedle toho mohla být v případě potřeby také naplněna funkce obranná v dobách protikřesťanských represí. Katolíci zakládáním téměř samostatných katolických vesnic kolem sebe postavili pomyslnou bariéru, která je ochraňovala před okolním světem. Ale tato bariéra nebyla zcela nepropustná v tom smyslu, že by jim naprosto bránila v zapojení do společenského života mimo katolickou komunitu. Přesto jistý znak separace zde byl. Jak uvádí Charles Keith, kolektivní život ve vesnicích se vždy soustředil ve vzájemné pomoci všech členů komunity při nápravách po povodních, požáru, při stavbách nebo opravách domů, při finanční tísní aj. Pokud byly tyto práce organizovány v oblasti, kde katolíci tvořili menšinu, překračovali i ti rámec své komunity a zapojili se do pomoci. Katolíci z katolických vesnic se při organizování vzájemné pomoci ale drželi pravděpodobně většinou hranic své komunity.¹⁵¹

Zatímco v Tonkinu a severní části Annamu byly vedle tradičních vesnic làng lương zakládány katolické làng đạo, v jižní části Annamu a v Kočínčině nehrálo v té samé době křesťanství v sociálním geografickém uspořádání tak významnou roli. Řečeno jinými slovy, katolíci zde v prvních stoletích evangelizace nevytvářeli tak pevné komunitní struktury jako tomu bylo v severním Vietnamu. To bylo především způsobeno proměnlivostí sociálních struktur a dále nízkým počtem věřících v těchto oblastech zapříčiněným nižší hustotou zalidnění.¹⁵² Z toho vyplývá, že katolíci neměli jinou možnost a museli se v těchto oblastech podříditi většinové společnosti a žít bok po boku s nekatolíky. A i když se zde, stejně jako v Tonkinu a v severní části Annamu, sjednocovali katolíci alespoň pod základní administrativní jednotku – sbor, muselo být velice těžké s absencí dalších posilujících

---

¹⁵⁰ Keith, Charles: *Catholic Vietnam: A Church from Empire to Nation*. London: University of California Press Ltd., 2012, str. 28.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Tamtéž, str. 21.

komunitních a administrativních struktur přežít období protikatolických perzekucí na počátku 19. století za vlády panovníků dynastie Nguyễn. V té době, na rozdíl od katolíků na severu země izolovaných v celo-katolických vesnicích, byli katolíci na jihu Vietnamu snáze včlenitelní do většinové společnosti ale také i více zranitelní.¹⁵³ To bylo důvodem, proč měly protikřesťanské edikty poměrně větší dopad právě v Kočinčině. Příhodná chvíle pro sdružování katolíků do organizací a vytváření silného geografického zázemí nastala v jižním Vietnamu až s příchodem pro-katolických Francouzů v polovině 19. století. Po předchozím nelehkém období protikřesťanských represí nastalo období stále četnějších útoků ve snaze o proniknutí do Vietnamu ze strany Francouzů v 50. a 60. letech 19. století. To přimělo katolíky hromadně opouštět své domovy a pro větší bezpečí se usídlivat v blízkosti velkých měst a vytvářet komunitní jednotu podobnou té na severu země.¹⁵⁴

Křesťanství poskytlo vietnamské společnosti možnost aplikovat vedle ustálených systémů (především buddhistického) i alternativní katolický sociálně-náboženský systém a na jeho základě vybudovat novou společenskou organizaci, která svým členům poskytovala nejen sociální, ale i náboženské zázemí. Vytvoření těchto pevných komunitních struktur, které by byly konkurenceschopné, si žádalo především změny v geografickém rozložení obyvatelstva, dobré řízení a poskytnutí příležitostí k dostatečně bohatému sociálnímu životu. Řízení těchto komunit a potažmo celých katolických vesnic se ujal klérus, jak zahraniční – misionáři, tak především vietnamský. Kněží se v rámci vietnamské křesťanské společnosti těšili významnému postavení, které bylo na úrovni vedoucích činitelů obcí a měli úctu a vážnost jako mandaríni v tradiční společnosti. K plnohodnotnosti a soběstačnosti katolické společenské organizace přispívalo i pevné uspořádání sociálního a náboženského života. Např. bylo stanoveno, že muži pomáhají při stavbách kostelů, náhrobků a odpovídají za dodržování rituálního života vlastní rodinou; děti zpívají ve sboru a zdobí kostel; ženy kvůli zaneprázdnění mnohými rodinnými povinnostmi mají spíše formální povinnosti.¹⁵⁵

Z uvedeného popisu a analýzy jasně vyplývá, že křesťanství zasahovalo mimo jiné i do zavedených společenských struktur, skupin a vztahů. Tato snaha křesťanství by byla

¹⁵³ Ramsay, Jacob: „Miracles and Myths: Vietnam Seen through Its Catholic History.“ V *Modernity and Re-enchantment: Religion in Post-revolutionary Vietnam*, autor: Philip Taylor, 371 - 398. Singapore: Institute of Asian Studies, 2007, str. 378.

¹⁵⁴ Keith, Charles: *Catholic Vietnam: A Church from Empire to Nation*. London: University of California Press Ltd., 2012, str. 22.

¹⁵⁵ Tamtéž, str. 27.

pravděpodobně většinovou společností akceptována, kdyby se jím zavedený řád v katolických vesnicích nevyklučoval s vykonáváním tradičních rituálů, uctívání panovníka a jinými aspekty, na kterých tradiční společnosti záleželo. Křesťanství však na oplátku přineslo rozmanitost do sociálně-náboženské oblasti, což dávalo místnímu obyvatelstvu možnost výběru směřování vlastního života a hodnot.

Na této kapitole jsem se snažila ukázat, že se křesťanství promítlo do mnoha aspektů vietnamské společnosti, tím mám na mysli nejen křesťanskou, ale i tradiční. Vliv křesťanství na formování novodobé mnoho náboženské společnosti byl významný, ale bylo nutné překonat jisté překážky, které byly převážně vytvářeny panovníky nebo tradičními náboženstvími. Bohužel se křesťanství k řešení této problematiky postavilo mnohdy chybně a následně tak samo ohrožovalo svoji pozici ve Vietnamu. Křesťanství totiž volilo ve Vietnamu evangelizaci formou zavržení všeho tradičního, pohanského a odpoutání od cizích elementů, které do této víry nepatří. Aby toho mohlo být dosaženo, byly zavedeny všemožné prostředky např. nahrazení kultu panovníka kultem Ježíše Krista. Za těchto netolerantních podmínek vůči odlišným tradicím se formovala první vietnamská křesťanská společnost a dodržování restrikcí ji vedlo k částečnému odloučení a izolaci od většinové společnosti, viz katolické vesnice. Neochota vietnamských křesťanů upustit do posledního vše tradiční a nevýhody plynoucí z izolace křesťanského společenství donutilo křesťanské představitele přehodnotit své postoje a nakonec se přizpůsobit a povolit některé tradiční prvky v křesťanství. Některé rysy vietnamské společnosti vytvářené křesťanstvím v jeho „netolerantním“ období se ale přesto zachovaly až dodnes. Je to např. rozmístění obyvatelstva – po vzoru katolických vesnic žije křesťanská komunita na mnoha místech do dnešní doby. Křesťané si také zachovali mnoho zásad a hodnot přijatých v dřívější době např. ohledně postavení ženy v rodině a společnosti nebo ohledně polygamiího nebo monogamiího manželství. Dnes však již tyto názory nevyvolávají rozpory, protože i ve většinové společnosti zastávající tradiční náboženství nastal v přístupu k těmto otázkám vývoj. Roli křesťanství ve vietnamské společnosti lze shrnout hlavními body následovně: předávání hodnot a způsobu křesťanského života, vytváření náplně pro plnohodnotný sociální a náboženský život, vedení ke správnému fungování křesťanské rodiny, vytváření funkčních křesťanských komunit a nastavení dialogu s tradičními náboženstvími ve Vietnamu.

6. ZÁVĚR

V této práci jsem se zabývala vlivem křesťanství na politiku, kulturu a společnost ve Vietnamu. Nejprve jsem vytvořila historický přehled příchodu a šíření křesťanství. Analyzovala postavení, které si křesťanství ve Vietnamu vybudovalo. A dále jsem u jednotlivých oblastí analyzovala, jaké konkrétní změny v nich působení křesťanství ve Vietnamu vyvolalo. Z provedených analýz vyplynuly následující závěry:

Zpracováním historického přehledu jsem zjistila, že vliv křesťanství sílil anebo slábl v závislosti na aktuální společensko-politické situaci ve Vietnamu. Dále vyplynulo, že šíření křesťanství probíhalo dle podobného vzorce jako v ostatních částech světa a bylo spojeno (v rozporu s evangelijními požadavky) se zvýhodňováním a obohacováním na úkor původních asijských duchovních směrů. Počiny křesťanství byly často nekřesťany vnímány negativně. Avšak křesťanství stálo i za počiny, které byly později oceněny a přijaty celospolečensky.

Co se týče analýzy postavení křesťanství ve Vietnamu lze říci, že již na konci 18. století se mu podařilo stát se součástí duchovního a sociálního prostředí zvláště v Tonkinu. Právě to umožňovalo jeho nositelům – misionářům angažovat se v mnoha oblastech. Příležitostí k působení a ovlivnění zásadní oblasti společnosti získalo křesťanství později v období francouzské koloniální nadvlády. Moc vietnamských panovníků byla výrazně omezena a řízení země bylo podřízeno francouzskému způsobu řízení státu. Zde již nehrozilo, že by působení křesťanství bylo omezováno nadále panovníkem nebo konfuciánskými úředníky. Naprostého vrcholu moci zasahovat do mnoha oblastí dosáhlo křesťanství za vlády Ngô Đình Diệma v 2. polovině 20. století.

Ze studia historických pramenů vyplynulo, že důležitým faktorem při budování pozice křesťanství ve Vietnamu byla jeho snaha zavést evropské vzory a praxi. To, že bylo křesťanství vnímáno jako západní, evropské, tedy kulturně cizí, přinášelo jisté výhody i nevýhody. Výhodnými momenty pro křesťanství bylo ohromení Vietnamců ze západního vědění, nadšení pro západní pokročilejší techniku a hlavně dychtivost vietnamských obchodníků a panovníků po obchodování s evropskými obchodníky a touha po evropském zboží. Nevýhodnými momenty pro křesťanství byl jeho monoteismus, netolerance k náboženské pluralitě a k tradicím a rituálům nevycházejících z křesťanství. Tyto pro křesťanství charakteristické rysy se projevíly v obtížném začleňování do asijského prostředí a

v dlouhé době než se křesťanství stalo pevnou součástí vietnamské kultury a jedním z prvků náboženské a duchovní struktury.

Z analýzy vlivu křesťanství vyplynulo, že stěžejní roli hrálo křesťanství při změnách v politice, kultuře a společnosti. Vliv křesťanství nabýval podoby změn zažitých zvyklostí, přinášel nové úhly pohledu, vnášel evropské myšlení a znalosti do asijského světa a včleňoval evropské kulturní prvky do vietnamského prostředí, které se tak stávalo multikulturní a pluralitní.

Zvláště významnou roli hrálo křesťanství v politice. Křesťanští představitelé neměli možnost dlouhodobě celistvě zasahovat do konkrétních otázek každodenní politiky, ale v jistých obdobích ovlivňovali politiku do té míry, že významně zasáhli do vietnamských dějin. Při analýze této role jsem nejvíce věnovala pozornost třem historickým úsekům. Poprvé využívali křesťanští misionáři svého vlivného postavení na císařském dvoře, tj. v 17. a 18. století. Nejvýznamněji do politiky země zasáhl na sklonku 18. století biskup Pigneau de Béhaine, který se zasadil o dosazení panovníka tolerantního vůči křesťanství na vietnamský trůn. Při nastolování francouzské koloniální nadvlády se v 2. polovině 19. století vliv na politiku rekrutoval ze spojení křesťanských misí a vzrůstajícího kolonialismu. K největšímu propojení politiky a křesťanství došlo ve 2. polovině 20. století v Republice Vietnam.

Na inovacích vyvolanými křesťanstvím v oblasti vietnamské kultury měli zásluhu misionáři. Jako nejvýznamnější počiny misionářů jsem vyzvedla jejich práci na novém písmu pro zápis vietnamského jazyka, dále počiny na poli literárním a vzdělávacím. Ze zkoumání vztahu křesťanství a kultury vyplynulo, že křesťanství přispělo do oblasti kultury i představením západního myšlení, vědy a technologií. To mu umožnilo začít si budovat svoji sociální a kulturní roli a skrze to zakomponovat do asijské kultury křesťanský prvek.

Pozornost jsem věnovala také vztahu křesťanství a společnosti. Z rozboru vyplynulo, že křesťanská komunita fungovala dle hodnot a zásad křesťanské víry. Skrze toto společenství se dále křesťanství snažilo o změnu v celé společnosti. Většinová tradiční společnost však vycházela z hodnot daných třemi asijskými učenými konfucianismem, buddhismem a taoismem. Křesťanství z příčin svého charakteru nenašlo s těmito učenými dialog, a proto se změny vycházející z křesťanství projevovaly celospolečensky velice problematickou cestou.

V dnešní době křesťanství teprve čeká znovu zhodnocení své role v nové společenské a kulturní situaci. Je zřejmé, že mnoho překážek již křesťanství překonalo a že jeho pozice vedle jiných náboženství ve Vietnamu je jistá. V současné době se však křesťanství stále snaží vymezit si své místo a roli v komunistickém Vietnamu a stejně jako v rozvinutém světě čelí novým výzvám vyvolanými postmoderním myšlením – kromě jiného i vzrůstajícímu ateismu a orientaci na materialistický způsob života. Lze to jistě vnímat jako projev globalizace a postupné sbližování společnosti, před několika desetiletími ještě tolik odlišnými.

7. BIBLIOGRAFIE

Knihy

Blanchet, W.L: *The development of Christianity in Vietnam, by the French Vicars Apostolic, Under the Chud, Trinh Ca : 1682 - 1709*. London: London University, 1975.

DeFrancies, John: *Colonialism and Language Policy in Vietnam*. The Hague: Mouton Publishers, 1997.

Đỗ Quang Hưng: *Một số vấn đề lịch sử thiên chúa giáo ở Việt Nam (Historická problematika křesťanství ve Vietnamu)*. Hà Nội: Tủ sách đại học tổng hợp Hà Nội, 1990.

Franzen, August: *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1995.

Hastings, Adrian: *A World History of Christianity*. Cambridge: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1999.

Hlavatá, Lucie; Ičo, Ján; Karlová, Petra a Mária Strašáková: *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

Huntington, Samuel P.: *Střet civilizací*. Praha: Rybka Publishers, 2001.

Dinh Minh Chi; Ly Kim Hoa; Ha Thuc Minh; Ha Van Tan; a Nguyen Tai Thu: *The History of Buddhism in Vietnam*. Washington: The Council for Research in Values and Philosophy, 2008.

Keith, Charles: *Catholic Vietnam: A Church from Empire to Nation*. London: University of California Press Ltd., 2012.

Lê Thị Lan: „The Vietnamese Reconciliation of Cultures and Religions.“ V *Relations between Religions and Cultures in Southeast Asia*, autor: Gadis Arivia a Donny Gahril Adian, 215 - 222. Washington: The Council for Research in Values and Philosophy, 2009.

LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển I (Các Thừa Sai Dòng Tên 1615 - 1663) (Historie misí ve Vietnamu, část I. Jezuité 1615 - 1663)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009.

LM. Nguyễn Hồng: *Lịch sử truyền giáo ở Việt Nam, Quyển II. (Historie misí ve Vietnamu, část II.)*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà Xuất Bản Từ Điển Bách Khoa, 2009.

Moffett, H. Samuel: *A History of Christianity in Asia: 1500 - 1900*. New York: Orbis Books, 1998.

Nguyễn Quang Hùng: *Công giáo Việt Nam: Thời Kỳ Triều Nguyễn 1802 - 1883 (Vietnamští katolíci: Období dynastie Nguyễn 1802 - 1883)*. Hà Nội: NXB Tôn Giáo, 2009.

Nguyễn Đức Lộc: “Cấu trúc cộng đồng của người Việt công giáo di cư năm 1954 tại nam bộ (Struktura spoločnosti vietnamských katolíků emigrujících v roce 1954 na jih).” *Disertační práce*. Thành Phố Hồ Chí Minh, 2010.

Nguyễn Nghị: *Nhà thờ Công Giáo ở Việt Nam: Kiến trúc - Lịch sử - Catholic Churches in Vietnam: Architecture - History*. Thành Phố Hồ Chí Minh: Nhà xuất bản Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh, 2004.

PGS.TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nếp sống đạo của người công giáo Việt Nam (Životní styl vietnamských katolíků)*. Hà Nội: NXB từ điển Bách Khoa, 2010.

Ramet, Sabrina P.: *Catholicism and Politics in Communist Societies*. Durham: Duke University Press, 1990.

Ramsay, Jacob: „Miracles and Myths: Vietnam Seen through Its Catholic History.“ V *Modernity and Re-enchantment: Religion in Post-revolutionary Vietnam*, autor: Philip Taylor, 371 - 398. Singapore: Institute of Asian Studies, 2007.

Rybář, Jan: *Kam jdeme? Ústí nad Orlicí*: Grantis, 2012.

TS. Đỗ Lan Hiền: „Catholicism in Community Development in Vietnam: Its Meaning.“ V *Relations between Religions and Cultures in Southeast Asia*, autor: Gadis Arivia a Donny Gahral Adian, 103 -111. Washington: The Council for Research in Values and Philosophy, 2009.

TS. Nguyễn Hồng Dương: *Nghi lễ và lối sống công giáo trong văn hóa Việt Nam (Obřady a křesťanský styl života ve vietnamské kultuře)*. Hà Nội: NXB khoa học xã hội, 2001.

Volkov, Alexei: „Traditional Vietnamese Astronomy in accounts of Jesuit Missionaries.“ V *History of Mathematical Sciences: Portugal and East Asia III - The Jesuits, the Padroado and East Asian Science (1552 - 1773)*, autor: Luis Saraiva a Catherine Jami, 161 - 186. Singapore: World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd., 2008.

Články

Cleary, J. C: „Buddhism and Popular Religion in Medieval Vietnam.“ *Journal of the American Academy of Religion* 59, č. 1 (1991): 93 - 118.

Donnell, John C: “National Renovation Campaigns in Vietnam.” *Pacific Affairs*, Mar. 1959: 73-88.

Halík, Tomáš: „Překvapení na papežském stolci.“ *Hospodářské noviny*, 15. březen 2013.

Kang, N. S: „Confucian Familism and It's Social Religious Embodiment in Christianity: Reconsidering the Family Discourse from a Feminist Perspectives.“ *Asian Journal of Theology* 18 (2004): 168 - 184.

Matthews, Bruce: "The Place of Religion in Vietnam Today." *Buddhist-Christian Studies*, 1992: 65 -74.

Nguyễn Hồng Dương: „Tìm hiểu tổ chức xứ, họ đạo của Công giáo Nam Bộ từ thế kỷ XVII đến đầu thế kỷ XX.“ *Nghiên cứu Tôn giáo*, 3, 2002: 34 - 43.

Nguyễn Hồng Dương: „Tìm hiểu tổ chức xứ, họ đạo của Công giáo ở miền Bắc từ thế kỷ XVII đến đầu thế kỷ XX.“ *Nghiên cứu Tôn giáo*, 4, 2002: 30 - 36.

Nguyen Quan; Tuong Duong: "Western Culture in Vietnam." *The Journal of Decorative and Propaganda Arts*, 1994: 224-235.

Pelzer, Kristin: „United States and Vietnam: On the need for Spiritual Reconciliation.“ *Buddhist-Christian Studies* 13 (1993): 247 - 257.

Quinley, Harold E.: "The Protestant Clergy and the War in Vietnam." *The Public Opinion Quarterly*, Spring 1970: 43-52.

Scigliano, Robert: "Vietnam: Politics and Religion." *Asian Survey*, January 1964, A Survey of Asia in 1963: Part I ed.: 666-673.

Phạm Đình Thái: „Vietnamese Catholics Search for a New Identity.“ *Asia Focus* 21, October 1994.

Mai Thành: „Aspects of Christianity in Vietnam.“ *Concilium*, 2, 1993: 95 - 109.

Tran Hung Peter, rozhovor vedl: Stanislav Přibyl: *Vietnam a křesťanství* (15. únor 2003).

Yaakov, Ariel: „Counterculture and Mission: Jews for Jesus and Vietnam Era Missionary Campaigns, 1970 - 1975.“ *Religion and American Culture* 9, č. 2 (Summer 1999): 233 - 257.

Internetové zdroje

„BBC Vietnamese.“ *Vatican và VN hội đàm cải thiện quan hệ (Rozhovory mezi vietnamskou a vatikanskou stranou ke zlepšení vztahů)*. 24. únor 2012.

http://www.bbc.co.uk/vietnamese/vietnam/2012/02/120224_vatican_vietnam_new_talks.shtml (přístup získán září 2012).

„Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova.“ <http://www.jesuit.cz/index.php>

LM. Trần Minh Công: *Cộng Giáo Việt Nam*.

<http://www.conggiaovietnam.net/index.php?m=home&v=detail&ia=6684>(přístup získán 12. únor 2013).

Ngo Dinh Tien: *The Church as Family of God: It's Development and Implications for the Church in Vietnam*. Australia: Australian Catholic University, 2006. <http://dlibrary.acu.edu.au/digitaltheses/public/adt-acuvp128.25102006/02whole.pdf> (přístup získán 30. leden 2013).

Pešek, Jiří: *Cesty katecheze: Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku*. 1 2010. <http://www.cestykatecheze.cz/casopis/2010-1/Inkulturace.html> (přístup získán 23. listopad 2012).

Petech, Luciano: *Lịch Sử về chữ Quốc Ngữ Việt Nam (Dějiny vietnamského latinizovaného písma)*. 9 2012. <http://vietnamclassical.files.wordpress.com/2012/09/lich-su-ve-chu-vn.pdf> (přístup získán 23. listopad 2012).

Phan, Peter C.: *Getsemany*. prosinec 2011. <http://www.getsemany.cz/node/2866> (přístup získán 22. červen 2012).

8. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

1. 32 metrová socha Krista Krále ve Vũng Tàu

Zdroj: Archív autorky

2. Katedrála Neposkvrněného početí Panny Marie a socha Panny Marie Královny míru

Zdroj: <http://www.abay.vn/TinTuc/nha-tho-duc-ba-sai-gon---net-kien-truc-doc-dao.aspx>

3. Katedrála Kiên Lao v Nam Định

Zdroj: <http://ngoisao.net/tin-tuc/an-choi-xem/2011/05/nhung-nha-tho-dep-o-nam-dinh-169026/>

4. Katedrála Sv. Josefa v Hà Nội

Zdroj: http://www.erct.com/2-ThoVan/Nam_Yen/31-Nha%20tho%20LON%20Hanoi.jpg

5. Katedrála Phát Diệm v Ninh Bình

Zdroj: http://www.erct.com/2-ThoVan/Nam_Yen/07-Nha%20tho%20Phat-Diem%20Ninh-Binh.jpg

6. Kaplička Panny Marie při katedrále Phát Diệm

Zdroj: http://www.erct.com/2-ThoVan/Nam_Yen/22-Nha%20tho%20da%20Phat-Diem%5B1%5D.jpg